



Crnogorskih serdara 24, Podgorica; Tel: 069/338-130; E-mail: zasanovic@t-com.me

Društvo za projektovanje,
inženjering i konsalting

PIB: 02753138; PDV: 30/31-08869-3

Ž.r.: 510-28771-57 CKB

DOKUMENTACIJA ZA ODLUČIVANJE O POTREBI IZRADE ELABORATA PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ZA POTREBE

POGON ZA PRERADU MESA I MESNIH PRERAĐEVINA „MONSTATE“ D.O.O. CETINJE

Podgorica, mart 2024. godine

INVESTITOR: MONSTATE DOO CETINJE

OBJEKAT: POGON ZA PRERADU MESA I MESNIH
PRERAĐEVINA

LOKACIJA: KP BR. 1057/2,1057/7,1057/8,1058/1,1058/4,1058/5,
1058/6,1069/2,1057/1,1057/6,1059/1,1059/3, KO KONAK,
OPŠTINA CETINJE

S A D R Ž A J

- 1. OPŠTE INFORMACIJE:**
- 2. OPIS LOKACIJE PROJEKTA**
- 3. KARAKTERISTIKE (OPIS) PROJEKTA**
- 4. VRSTE I KARAKTERISTIKE MOGUĆEG UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU**
- 5. OPIS MOGUĆIH ZNAČAJNIH UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU**
- 6. MJERE ZA SPREČAVANJE, SMANJENJE ILI OTKLANJANJE ŠTETNIH UTICAJA**
- 7. IZVORI PODATAKA**

PRILOZI

1)OPŠTE INFORMACIJE

NOSILAC PROJEKTA: **MONSTATE DOO CETINJE**

ADRESA: **KONAK BB, OPŠTINA CETINJE**

KONTAKT OSOBA: **PREDRAG BRACANOVIĆ**

BROJ TELEFONA : **+ 382 069 020 979**

Mail: **montstatect@t-com.me**

2)GLAVNI PODACI O ROJEKTU

NAZIV PROJEKTA: **POGON ZA PRERADU MESA I MESNIH
PRERAĐEVINA**

LOKACIJA: **KP BR. 1057/2,1057/7,1057/8,1058/1,1058/4,1058/5,
1058/6,1069/2,1057/1,1057/6,1059/1,1059/3, KO KONAK,
OPŠTINA CETINJE**

2. OPIS LOKACIJE

a) Opis lokacije projekta u pogledu osjetljivosti životne sredine geografskog područja na koje bi projekat mogao imati uticaj, a naročito u pogledu postojećeg i odobrenog korišćenja zemljišta, potreboj površini zemljišta u m², za vrijeme izgradnje, sa opisom fizičkih karakteristika i kartografskim prikazom odgovarajuće razmjere, kao i površini koja će biti obuhvaćena kada projekat bude stavljen u funkciju, kopiju plana katastarskih parcela na kojima se planira izvođenje projekta sa ucrtanim rasporedom objekata

Predmetna lokacija se nalazi na katastarskim parcelama broj 1057/2, 1057/7, 1057/8, 1058/1, 1058/4, 1058/5, 1058/6, 1069/2 i 1057/1, 1057/6, 1059/1, 1059/3 KO Konak, opština Cetinje.

Proizvodni pogon se nalazi na katastarskim parcelama 1057/6, 1059/3, 1058/4 i 1057/8 KO Konak, opština Cetinje. Ukupna površina proizvodnog pogona iznosi 1323, 00 m².

Lokacija predmetnog objekta nalazi se pored magistralnog puta Cetinje-Budva, sa desne strane iz pravca Cetinja.

U bližoj i daljoj okolini nalazi se više privrednih i poslovnih objekata među kojima je najviše placeva za prodaju automobila. Sa iste strane puta na neposrednoj udaljenosti od 120m, u pravcu Cetinja nalazi se restoran Konak a u pravcu Budve sa druge strane magistrale na udaljenosti od oko 120 m nalazi se benzinska pumpa EKO.

Najbliže naseljena porodična kuća nalazi se na udaljenosti oko 100 m.



Slika 1. Prilaz predmetnoj lokaciji



Slika 2.



Slika 3.

Slike 2 i 3. Izgled predmetnog objekta

Geografski položaj

Prijestonica Cetinje obuhvata prostor od Skadarskog jezera do Pustog lisca i od Lovćena i Boke kotorske do Garča. Ukupna dužina granice Prijestonice iznosi 186 km, od kojih je 11 km duž Skadarskog jezera.

Prijestonica Cetinje se graniči sa opštinama: Kotor (40 km), Nikšić (46 km), Danilovgrad (15 km), Podgorica (46 km), Bar (26 km) i Budva (13 km). Površina Prijestonice iznosi 910 km² i zauzima 6,6% teritorije Crne Gore. Kopneni dio Prijestonice prostire se na 878,8 km², a površina Skadarskog jezera i Rijeke Crnojevića obuhvata 22,7 km². Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalaze se 2 gradska naselja (Cetinje i Rijeka Crnojevića) i 92 ruralna naselja.

Geološke karakteristike

Geološka struktura Prijestonice Cetinje sastoji se od sljedećih tipova: paleozojskih, mezozojskih i kenozojskih, sa svim prelaznim i posebnim karakteristikama. Po vremenu nastanka najstarije stijene Ladinski kat (vulkanogena - sedimentna serija) prostiru se ivicom Donjeg Polja i javljaju se u obliku tufova i rožnaca. Gornji trijas (dolomiti i dolomitski krečnjaci) prostiru se u antiklinalnim djelovima područja u oblasti Lovćena, Cetinja i Rijeke Crnojevića. Stijene starosti srednje i gornje jure javljaju se u obliku veoma moćnih krečnjaka (debljine 700 m), u zonama Njeguša, Krsca, Polja, itd. Kvartarne tvorevine veoma različite po genetskom nastanku daju sedimente veoma različitog položaja i sastava. Glacio-fluvijalne naslage ispunjavaju vrtače Blatišta (Ivanova Korita), Polja (Njeguši), Polja (Cetinje), predstavljene su kompleksima glina, šljunkova, pijeskova i drobine uz pojavu konglomerata sa kavernama i rupama značajnih dimenzija (Cetinsko polje). Glacijalni sedimenti zastupljeni su na većim visinama (Ivanova Korita i Njeguši) u obliku pjeskova, šljunkova sa većim krečnjačkim blokovima nepravilno raspoređenim. Crvenica nastala kao produkt (ostatak) raspadanja krečnjaka, po sastavu ilovača i glina orašaste i graškaste strukture debljine do 10 cm ispunjavaju dna manjih vrtača Ivanovih korita, Aleksin Do, Popov Do, Šošinu dolinu, Crvenu Rupu, itd. Deluvijalni sedimenti rasprostranjeni su u zoni Njeguša i predstavljaju drobine i osoline. Aluvijalni sedimenti pjeskovi i šljunkovi rasprostranjeni su u zoni Rijeke Crnojevića. Koluvijalni sedimenti obrazuju sipare i zastupljeni su u zoni Štirovnika i Igrišta.

Pedološke karakteristike

Prema usvojenoj podjeli Crne Gore na geomorfološke oblasti, teritorija Prijestonice Cetinje pripada starocrnogorskoj kraškoj zaravni. Zaravan čine planinske mase Lovćena, Orjena i drugih primorskih vijenaca, zatim plato Stare Crne Gore i Rudina, koji se pruža od Primorskog lanca do klanca Duge i do Zetske ravnice i Nikšićkog polja. Najveći dio Prijestonice obuhvata Katunska kraška zaravan koja se prema istoku Riječkom nahijom spušta ka Skadarskom jezeru i Zetskoj ravnici. Ove oblasti su od mora odvojene planinskim masivom Lovćena. Na sjeveroistoku su od duboke doline Zete odvojene masivom Garča. Izuzimajući manji dio prostora na jugu, uz Skadarsko jezero, ostali dio područja Prijestonice Cetinje predstavlja ustalasani holokarst ("ljuti krš") Katunske nahije sa prosječnom nadmorskom visinom od 800 – 1.000 m. Njeguško i Cetinjsko polje su jedine veće površine sa ravnim terenom. Manje ravne površine se još nalaze u karstnim uvalama i vrtačama kojih ima na cijeloj teritoriji Prijestonice. Ravni tereni čine svega 1,4%, brdoviti i strmi tereni preko 80% površine. U geološko - pedološkom sastavu terena preovladaju krečnjaci, pa su oblici reljefa u znatnoj mjeri posljedica korozije, pri čemu su nastale spoljne forme reljefa: polja, uvale, vrtače i škape, stvarajući neraščlanjeni prostor sa oskudnim talogom zemljišta (crvenica). Na istom prostoru nastali su i podzemni oblici reljefa, pećine, jame i ponori, preko kojih podzemnim tokovima otiču vode ovog područja. U pogledu nadmorske visine, izdvajaju se nekoliko visinskih zona. Analiza reljefa Prijestonice Cetinje ukazuje da je teren Prijestonice uglavnom lociran između 700 do 1.000 m.n.v, odnosno oko 42%. Mali dio prostora u zoni Skadarskog jezera je u zoni nižih terena do 100 m.n.v (3%), odnosno visokih planinskih terena iznad 1.300 m.n.v. (2,7%) u zoni Lovćena, Pustog Lisca i Garča. Samo najveći vrhovi zadiru u zonu iznad 1.600 m.n.v. (0,22%). Najveća visinska razlika je između Skadarskog jezera na koti 6 m.n.v. i Štirovnika (1749 m.n.v.) na Lovćenu i iznosi 1743 m. Prosječna nadmorska visina Prijestonice iznosi 827 m. Područja iznad 1000 metara nijesu stalno naseljena. Morfometrijske karakteristike ukazuju da su najzastupljeniji brdoviti (kameniti) tereni sa nagibom od 25-50%. Na području plana dominiraju tereni velikih nagiba, preko 50% na spoljnim partijama antiklinale primorskog masiva (jugozapadne i zapadne padine) i Garča (sjeveroistočne padine). Po dominantnom pravcu pružanja uz strme odsjekе i skale, javljaju se ravniji prostori udolina (nagibi od 10 - 25%), te visoke zaravni (Lastva Čevska, plato Lovćena). Jedini ravn tereni, sa nagibima od 0 do 10% se nalaze u području Cetinjskog i Njeguškog polja, sa nizom dolova i vrtača na kamenu, kao i na rubu Skadarskog jezera gdje se nalazi Ceklinsko polje, koje je podložno plavljenju. Analiza osunčanosti terena ukazuje da su sjeveroistočne padine uslovno nepovoljni, a jugozapadne padine uslovno povoljni tereni sa aspekta osunčanosti. Apsolutno nepovoljnu ekspoziciju ima mali procenat terena sa sjevernom orientacijom. Povoljnu ekspoziciju imaju i ravn tereni Prijestonice (Cetinjsko, Njeguško i Ceklinsko polje). U odnosu na generalnu podjelu, moguća su velika odstupanja kada se analizira mikroklimat konkretne lokacije naselja, poljoprivredne ili druge površine.

Tlo

Područje Opštine Cetinje pripada krajnje južnim spoljašnjim Dinaridima. Oblast izgrađuju krečnjačke stijene sa svim prelaznim i posebnim karakteristikama. Vulkanogeno sedimentne serije javljaju se u obliku tufova i režnjaka. Dolomiti i dolomitski krečnjaci prostiru se u antiklinalnim delovima područja u oblasti Lovćena, Cetinja i Rijeke Crnojevića. Stijene srednje i gornje jure javljaju se u obliku krečnjaka veoma moćnih debljina (700 m) u zonama Njeguša i Krsca.

Kvartarne tvorevine ispunjavaju udoline vrtača i kraških polja.

Zemljiste

Zemljista ovog prostora (na lokaciji i u okruženju) spadaju u evoluciono genetsku seriju zemljista na krečnjacima i dolomitima. Ovo tlo spada u klasu kambičnih tla s moličnim Amo

ili ohričnim Aoh humusnim horizontom, koji leži neposredno na kambičnom (B) horizontu koji je karakteristične smeđe boje. (B) horizont je nešto težeg teksturnog sastava, izraženije strukture i znatno manje humoznosti od površinskog horizonta. Budući da se krečnjaci veoma sporo troše, formiranje tla na ovim supstratima je sporije, te je veća opasnost od njihove erozije. Morfološka građa profila je A-(B)rz-R. Dubina soluma varira, ali su to pretežno plitka do srednje duboka tla. Reakcija tla u površinskom horizontu se kreće od blago kisele do alkalične. Dosta su humozna tla u prvom horizontu, ali humoznost naglo opada sa dubinom tla.

Zemljišta ovog prostora spadaju u evoluciono genetsku seriju zemljišta na krečnjacima i dolomitima. Manju površinu pokrivaju hidrogena zemljišta u rukavcima Rijeke Crnojevića i u priobalnom pojasu Skadarskog jezera.

Glavni faktori koji opredeljuju potencijal zemljišta na krečnjacima svrstava se u tri veće cjeline:

- U klimatskim i orografskim uslovima Lovćena dominira plitko, humusno zemljište, koje pripada tipu rendzina, poznatije kao "buavica"
- Spoljašnju morfologiju zemljišta u oblasti katunske kraške zaravni karakteriše kamenitost koja često pokriva i više od 90% površine. Na takvoj podlozi razvila su se plitka himusna zemljišta, profila koji takođe pripada tipu rendzina
- U oblasti Skadarskog basena dominiraju zemljišta tipa crvenice, obrazovane na jedrim krečnjacima, na visini koja ne prelazi 500m. Crvenice u ovom području ne pripadaju tipičnim, već predstavljaju podtip posmeđene humusne crvenice. Kod ovog zemljišta često se podhorizont javlja na samoj površini usled odnošenja površinskog sloja erpizjom. Obodom Skadarskog jezera, na relativno maloj površini javlja se zemljište tipa dubokog slabo zabarenog aluvijuma i mineralno – močvarno zemljište.

Nadmorska visina

U pogledu nadmorske visine, izdvajaju se nekoliko visinskih zona. Analiza reljefa Prijestonice ukazuje da je teren uglavnom lociran između 700 do 1000 mnv, odnosno oko 42%. Mali dio prostora u zoni Skadarskog jezera je u zoni nižih terena do 100 mnv, odnosno visokih planinskih terena iznad 1300 mnv u zoni Lovćena, Pustog Lisca i Garča. Samo najveći vrhovi zadiru u zoni iznad 1600 mnv. Najveća visinska razlika je između Skadarskog jezera na koti 6mnv i Štirovnika (1749 mnv) na Lovćenu i iznosi 1743 m. Prosječna nadmorska visina iznosi 827 m.

Područja iznad 1000 metara nijesu stalno naseljena.

Nagib terena

Morfometrijske karakteristike ukazuju da su najzastupljeniji brdoviti (kameniti) tereni sa nagibom od 25-50%. Na području Prijestonice dominiraju tereni velikih nagiba, preko 50% na spoljnjim partijama antiklinale primorskog masiva (jugozapadne i zapadne padine i Garča (sjeveroistočne padine). Pod dominantnom pravcu pružaju se strme odsjeke i skale, javljaju se ravniji prostori udolina (nagibod 10-25%), te visoke zaravni (Lastva Čevska, plato Lovćena).

Pejzažne karakteristike

Pejzažne karakteristike ovog prostora su određene prirodnim karakteristikama i izgrađenim objektima za individualno stanovanje. Karakteristični prirodni pejzaž u manjem dijelu izmijenjen pod antropogenim uticajem u geološkom, geomorfološkom i vegetacijskom pogledu predstavlja osnovnu vrijednost ovog prostora. To je u stvari pejzaž visokog gorja Dinarskog holokrasta čiji reljef oblikovan umjerenim procesom glacijacije i snažnim procesom karstifikacije sa svim pojavnim oblicima, a zatim velikim dijelom prekriven vegetacijaom.

Klima

Prijestonica Cetinje ima umjerno kontinentalnu klimu sa prosječnom godišnjom

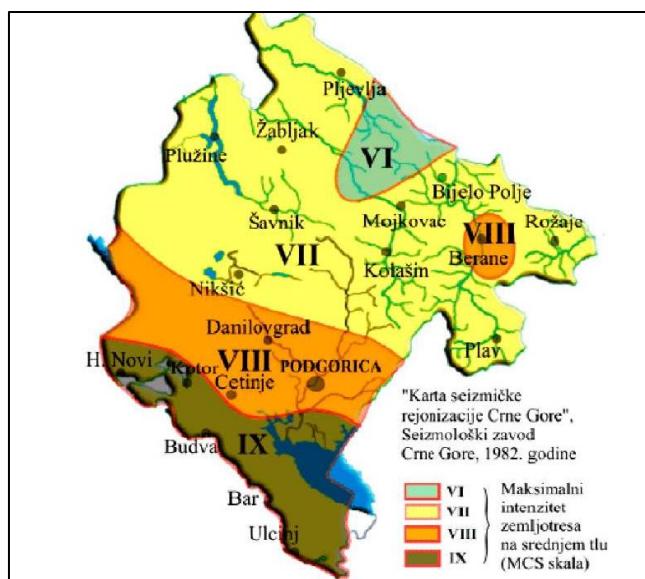
temperaturom od 11°C i godišnjom amplitudom od 20,1°C. Cetinje spada u najkišovitije gradove Evrope sa oko 4.000 mm vodenog taloga godišnje. Međutim, pored velikih padavina ovo područje je bez površinskih vodotokova i sa rijetkim izvorima, što je posljedica kraške konfiguracije i geološkog sastava terena.

Seizmološke karakteristike

Teritorija Prijestonice Cetinje se prema Karti seizmičke rejonizacije Crne Gore nalazi u zoni osmog (VIII) stepena MCS skale. Ova karta je osnovna prateća podloga Tehničkim normativima za izgradnju objekata u seizmičkim područjima na teritoriji Crne Gore i izražava očekivani maksimalni intenzitet zemljotresa u povratnom periodu vremena od 500 godina, sa vjerovatnoćom realizacije od 63 %. Širi region Prijestonice Cetinje, odlikuju relativno duboke seizmoaktivne strukture.

Nivo seizmičkog hazarda uslovljen je prisustvom lokalnih autohtonih zona Skadarskog jezera i Podgorice, nekoliko žarišta u primorskom regionu kao što su Budva - Brajići i Ulcinjska zona, kao i zona sjeverne Albanije, a sa druge strane neposrednom blizinom žarišnih zona Boke Kotorske i centralnog dijela Crne Gore, ali i prisustvom udaljenih, kao što je jugoistočna Hrvatska. Nivo očekivanih seizmičkih djejstava je prilično visok. Očekivane maksimalne magnitude zemljotresa (u okviru reprezentativnog perioda vremena od 100 godina) na prostoru

Prijestonice Cetinje su u zonama koje imaju seizmogeni potencijal od 5.4 na sjeverozapadnom dijelu trase, pa do 6.5 jedinica Rihterove skale u jugozapadnom dijelu. Na osnovu izložene analize istorijske i dogođene seizmičnosti tokom prethodnih nekoliko vjekova u širem području Prijestonice Cetinje, kao i na bazi parametara očekivane seizmičnosti, izražene seizmičkim hazardom, može se generalno zaključiti da je ovo područje u zoni relativno visokog nivoa seizmičke opasnosti.



Slika broj 4: Seizmološke karakteristike (Izvor: Zavod za hidrometeorologiju i seismologiju: <http://www.seismo.co.me/questions/12.htm>)

Hidrološke karakteristike

Prijestonica Cetinje skoro da nema površinskog, već postoje podzemna oticanja. Do kraćeg zadržavanja voda dolazi samo u rijetkim depresijama prekrivenim manje propusnim slojevima, koje se nalaze u Donjem polju, Njeguškom polju, Dobrskom selu i još u nekim manjim vrtačama. Duboka i jako razvijena karstifikacija i niski obodi površi doveli su do potpune bezvodnosti ovih terena, jer se sve vode dreniraju ka Skadarskom jezeru i moru, a otiču razgranatim sistemom ponora, kaverni, galerija i pravih podzemnih vodotokova. Kao posljedica ovakve osobenosti tla, javlja se hidrografska nelogičnost da na čitavom

Starocrnogorskom kršu nema stalnog vodotoka niti izvora značajnije izdašnosti, iako su padavine izuzetno visoke. Jedini vodni tokovi na cetinjskom području se pojavljuju obodom Skadraskog jezera i to su Rijeka Crnojevića, Karuč, Bazagurska matica, Biševina, Šegrtnica i Mala Morača, te Karatuna - otoka Malog blata.

Izvoriša

Na teritoriji Prijestonice Cetinje postoje sledeća **izvorišta**:

Na teritoriji Mjesne zajednice Trešnjevo postoji izvorište Živa na kojem je ograđen bazen 120m³ iz kojeg je razveden seoski vodovod u dužini od 1500m, i u Đinovom dolu-Podbukovica postoji Trnovski potok, koji je nepristupačan.

U Mjesnoj zajednici Kosijeri postoji izvorište Studenac, aktivno je 8-9 mjeseci tokom godine. U toku istog mještanisu proteklih 150 godina izgradili tri stepenaste kaptaze, ukupne zapremine cca1000m³, čija se sakupljena voda koristi za piće, vodopoj stoke i navodnjavanje tokom sušnog perioda.

U Mjesnoj zajednici Konak u selu Ugnji postoji izvorišta: Studenac uganjski, Grohot i Zuberov točak .

U selu Bjeloši postoji Soko bjeloški, kao školska voda. Izvorišta u selu Očinići su Prisoje i školska voda.

Izvorište Bučalina koje nakon stotina metara ponire nalazi se u selu Bokovo. Izvori male izdašnosti su KOPITNIK, IZVOR Pištet, Bukovička voda, Studenac, Stara voda, Kaluđerac, Obzovica, Uganjska vrela, Ivanova korita, Koritnik (Njeguši), Orluina (Čevo), Čevska jama i Čevska jamica.

Predmetna lokacija je opremljena vodovodnom infrastrukturom i snabdjeva se vodom iz gradske vodovodne mreže prema uslovima D.O.O „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje.

Predmetna lokacija nalazi se van vodoizvorišne zone.

Na području Prijestonice Cetinje postoje tri nezavisna sistema vodosnabdijevanja: vodovodni sistem Cetinja; vodovodni sistem naselja gradskog karaktera Rijeka Crnojevića i vodovodni sistem naselja gradskog karaktera Njeguši. Po svojim karakteristikama vodovodni sistem Cetinja je pumpno – gravitacionog tipa i pokriva najveći broj potrošača na teritoriji Prijestonice, dok su dva ostala sistema manjeg kapaciteta.

Godine 1982. izgrađen je novi vodovod kapaciteta 150 l/s – nove crpne stanice Podgor i Višnjica, rezervoar Sandin vrh zapremine 2 x2 000 m³, tri prekidne komore i transportni čelični potisno – gravitacioni cjevovod dužine 20 km, kao i 15 km gradske distributivne mreže od liveno-željeznih cijevi nominalnog prečnika od 150 do 350 mm.

Biodiverzitet, flora i fauna

Tipovi i kvalitet zemljišta, geološki sastav terena, klima, reljef, erozivni uticaji, determinišu brojnost i strukturu biljnog i životinskog svijeta.

Posebnu vrijednost Prijestonice Cetinje predstavljaju dva nacionalna parka "Lovćen" i "Skadarsko jezero" kao i gradski parkovi Njegošev park, park "13. jul" i park u dvorištu Dječje bolnice, „Lipska pećina“ i jama „Duboki do, Njeguši“.

Nacionalno zaštićena prirodna dobra

NP Lovćen

Status nacionalnog parka ima, na osnovu zakona, od 1952. godine. Obuhvata površinu od 6.220 ha, na nadmorskoj visini od 939 m (Ugnji) do 1.749 m.n.v. (Štirovnik), od čega na teritoriji Prijestonice Cetinje 5.650 ha. Prepoznat je i kao EMERALD područje i područje značajno za biljke (Important Plant Area - IPA). Na relativno uzanom prostoru srijeću se brojni i raznovrsni oblici reljefa naglašeni u središnjem dijelu planine, gdje se Lovćen najviše

uzdigao Štirovnikom i Jezerskim vrhom. Nalazeći se na granici dvije sasvim različite prirodne cjeline mora i kontinenta Lovćen trpi uticaje oba klimatska tipa. Ovi različiti uticaji uslovili su pojavu veoma bogatog i raznovrsnog biljnog i životinjskog svijeta. U Nacionalnom parku izdvojene su tri zone sa posebnim režimom korišćenja i upravljanja. Osim utvrđenih režima zaštite, park karakteriše i prisustvo nekoliko prirodnih rezervata:

- Rezervat šume bora munike (sjeveroistične padine Štirovnika i južne i jugozapadne padina Jezerskog vrha - oko 68 ha)
- Rezervat šume bukve, četinata i rijetkih lišćara (prostor između Jezerskog vrha, Štirovnika, Trešteničkog vrha, Babnjaka i Goliša- 876 ha)
- Rezervat bukove šume (Konjsko oko - 400 ha)
- Rezervat šume bora krivulja (prostor između Rupe i Blatišta na oko 1.100 m.n.v.)
- Herpetološki rezervat (Jezero ispod Jezerskog vrha)

Na prostoru NP "Lovćen" egzistira oko 1300 zeljastih i drvenastih biljaka, što čini 1/3 ukupne crnogorske flore. Među ovim relativno velikim brojem biljnih vrsta ima značajan broj **endemičnih**: *Edraianthus wettsteinii* Hal. & Bald. subsp. *Lovcenicus* Mayer & Blečić (lovćenski zvončić), *Centaurea nicolae* Bald. (zečina nikolina), *Amphoricarpos neumayeri* Visiani (nojmajerova krčagovina), *Viburnum maculatum* Pant. (orjenska hudika), *Moltkia petraea* (Tratt.) Griseb. (modro lasinje), *Petteria ramentacea* (Sieber) C. Presl (zanovijet), *Rhamnus orbiculata* Bornm. (ilirska krkavina), *Genista sericea* Wulfen (svilena žutilovka), *Scilla lakusicii* Šilić (Lakušićev procjepak), *Vincetoxicum huteri* Vis. & Ascherson (Huterova divlja papričica), *Silene reichenbachii* Vis. (Rajhenbahova pucalina), *Teucrium arduinii* L. (Arduinijev dubačac), *Fritillaria messanensis* subsp. *gracilis* (Ebel) Rix (nježna kockavica), *Seseli globiferum* Vis. (kuglasto devesilje), *Linum capitatum* Kit. ex Schultes subsp. *capitatum* (glavičasti lan), *Pancicia serbica* Vis. (bedrnica) i dr., **reliktnih**: *Pinus heldreichii* H. Christ (munika), **zaštićenih**: *Pinus heldreichii* H. Christ (munika), *Saxifraga federici-augusti* Biasol (Federiova kamenika), *Leucanthemum chloroticum* A. Kerner & Murb (zelenkasta ivančica), **Ijekovitih, aromatičnih i medonosnih**: *Salvia officinalis* L. (pelim), *Teucrium montanum* L. (trava iva), *Melissa officinalis* L. (matičnjak), *Origanum vulgare* L. (vranilova trava), *Helichrysum italicum* (Roth) G. Don (smilje), *Achillea millefolium* L. (hajdučka trava), *Hypericum perforatum* L. (kantarion), *Datura stramonium* L. (tatula), *Atropa bella-donna* L. (velebilje), *Juniperus communis* L. (kleka), *Crataegus monogyna* Jacq. (bijeli glog) i dr. Vrsta koja se nalazi na spisku **Bernske Konvencije** (Annex I) je *Narcissus poeticus* subsp. *radiiflorus* (Salisb.) Baker (dokoljen).

Od ukupne površine koju zauzima NP "Lovćen" 70% parka čini šumska vegetacija. Na šikare i niske šume crnog graba nadovezuje se pojedinačno bukovih šuma, a iznad njih (na sjeveroistočnim padinama Štirovnika i parcijalno na Jezerskom vrhu) prostire se zajednica endemo - reliktnog bora munike, koja se štiti kao rezervat prirode. U preostalih 30% površine NP "Lovćen"

dominira vegetacija pašnjačkih kamenjara. Na goletima najviših vrhova Lovćena, iznad zone subalpijske bukve, razvija se vegetacija planinskih rudina, a u pukotinama krečnjačkih stijena cijelog područja Lovćena vegetacija endemične zajednice *Campanulo - Moltkeum petraeae*.

Osnovne mikološke karakteristike NP "Lovćen"

Geografski položaj, klima i raznovrsni biotopi obezbijedili su povoljne uslove za razvoj velikog broja vrsta gljiva u NP "Lovćen". Shodno postojećim podacima do sada je registrovano oko 200 vrsta gljiva. Neke od registrovanih vrsta gljiva na području nacionalnog parka imaju **nacionalni status zaštite**: *Boletus appendiculatus* Schaeff. (siljatonogi vrganj), *Boletus radicans* Pers.: Fr. (bijeli gorčak), *Hericium clathroides* (Pall.: Fr.) Pers. (bukov igličar), *Hygrophorus hypothejus* (Fr.: Fr.) Fr. (kasna puževica), *Suillus luteus* (L.: Fr.) Roussel (osinac), *Clavariadelphus truncatus* (Quél.) Donk, (1933) (ravnotjemeni buzdovan) i dr.

Osnovne karakteristike mahovina i lišajeva NP "Lovćen"

Mahovine i lišajevi predstavljaju najmanje istraženu grupu organizama na području NP "Lovćen". Od lišajeva je na području parka zabilježeno samo nekoliko vrsta: *Degelia plumbea* (Lightf.) P.M. Jørg. & P. James, *Xanthoria parietina* (L.) Beltr., *Parmelia saxatilis* (L.) Ach. i *Ramalina capitata* (Ach.) Nyl.

Osnovne karakteristike faune NP "Lovćen"

Područje NP "Lovćen" stanište je mnogih životinjskih vrsta, sa brojnim endemskim i reliktnim oblicima. Geografski položaj Lovćena je uslovio niz specifičnosti u njegovoj klimi, a time i u sveukupnoj interakciji njegove sredine sa živim svijetom. Na osnovu složenosti organizama i evolutivnog slijeda izvršena je sljedeća taksonomska podjela:

Fauna beskičmenjaka

Fauna Gastropoda – Puževi

Pripada grupi izuzetno bogatih i specifičnih grupa životinja i prirodna je rijekost u genetskom naučnom i ekološkom pogledu. Na 22 lokaliteta nalazi se veliki broj usko rasprostranjenih taksona - 34 endemske vrste i 34 vrste čiji je tipičan lokalitet tamo, što je rezultat karstnog terena i daje smjernice za neophodnu zaštitu faune kao i zaštitu karsta. Ovi podaci potiču iz PPPNP Lovćen i isti podaci se nalaze u program objekata privremenog karaktera za područje Nacionalnog parka Lovćen za period 2020-2024. godina.

Entomofauna – Insekti

Proučavanje faune insekata od samog početka prošlog vijeka do danas bilo je manje - više intenzivno, često nesistematično i sporadično. Što se tiče entomofaune, do sada su istražene sljedeće grupe insekata: osolike muve (*Syrphidae*), mravi (*Formicidae*), leptiri (*Lepidoptera*), tvrdokrilci (*Coleoptera*). Na području NP "Lovćen" živi

Formica rufa Line, 1758 (riđi šumski mrav) vrsta **zaštićena** nacionalnim zakonodavstvom zbog svoje velike koristi za šumski ekosistem. Naime, ovaj mrav se hrani drugim beskičmenjacima pa reguliše brojnost mnogih štetnih insekata, a u prvom redu gusjenica gubara. Od leptira zastupljenih u NP "Lovćen" neki se nalaze na listi **zaštićenih vrsta** nacionalnim zakonodavstvom: ***Papilio machaon*** Linne 1758 (običan lastin rep), ***Iphiclides podalirius*** Linne 1758 (prugasto jedarce), ***Papilio alexanor*** Esp. (sredozemni lastin rep) i ***Parnossius apollo*** Linne 1758 (crvenooki parnasovac). Od tvrdokrilaca prisutnih u NP "Lovćen", nalaze se dva koja zbog svoje atraktivnosti i sve većeg gubitka svojih staništa imaju **nacionalni status zaštite**, a to su: ***Lucanus cervus L.*** (jelenak) i ***Oryctes nasicornis L.*** (osorožac). ***Lucanus cervus L.*** (jelenak) nalazi se **i na listi Bernske konvencije** (Annex III).

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Lovćen je jedan od najmoćnijih centara diverziteta herperofaune Evrope. Većina vodozemaca i gmizavaca u NP "Lovćen" ima međunarodnu zaštitu i nalaze se na spisku zaštićenih vrsta Crne Gore.

Fauna Amphibia – vodozemci

Vrste vodozemaca na području NP "Lovćen" koje su **zaštićene** nacionalnim zakonodavstvom su: ***Lissotriton vulgaris*** (Linnaeus, 1758) (mali mrmoljak), ***Pelophylax (Rana) ridibunda*** (Pallas 1771) (zelena žaba), ***Bufo bufo*** Mertens & Muller 1928 (krastača), ***Bufo viridis*** Laurenti, 1768 (zelena krastača), ***Ichthyosaura alpestris*** (Laurenti, 1768) (planinski mrmoljak).

Vrste vodozemaca na području NP "Lovćen" koje su prisutne **na listi Bernske konvencije** (Annex II) su: ***Bombina variega*** (Linnaeus, 1758) (žutotrbi mukač), ***Bufo viridis*** Laurenti, 1768 (zelena krastača). Vodozemac koji je **sa spiska Direktive o staništima (Natura 2000)**: je ***Bombina variegata*** (Linnaeus, 1758) (žutotrbi mukač).

Fauna Reptilia – gmizavci

Vrste gmizavaca na području NP "Lovćen" koje su **zaštićene** nacionalnim zakonodavstvom su: ***Hierophis gemonensis*** (Laurenti, 1768) (primorski smuk), ***Dalmatolacerta oxycephala*** (Dumeril et Bibron 1839) (plavi gušter), ***Dinarolacerta mosorensis*** (Kolombatovic, 1886) (mosorski gušter), ***Podarcis muralis*** (Laurenti, 1768) (zidni gušter), ***Podarcis melisellensis*** Werner, 1853 (kraški gušter), ***Lacerta viridis*** (Laurenti, 1768) (zelenbać), ***Lacerta trilineata*** Schr., 1912 (veliki zelembać). Vrste gmizavaca na području "Lovćen" koje su prisutne **na listi Bernske konvencije** (Annex II) su: ***Hierophis gemonensis*** (Laurenti, 1768) (primorski smuk), ***Anguis fragilis*** (Linnaeus 1758) (sljepić), ***Podarcis muralis*** (Laurenti, 1768) (zidni gušter), ***Podarcis melisellensis*** Werner, 1853 (kraški gušter), ***Lacerta viridis*** (Laurenti, 1768) (zelembać), ***Lacerta trilineata*** Schr., 1912 (veliki zelembać), ***Vipera ammodytes*** (Linnaeus, 1758) (poskok).

Vrste gmizavaca sa spiska **Direktive o staništima (Natura 2000)**: su: ***Podarcis muralis*** (Laurenti, 1768) (zidni gušter), ***Podarcis melisellensis*** Werner, 1853 (kraški gušter), ***Lacerta viridis*** (Laurenti, 1768) (zelembać), ***Lacerta trilineata*** Schr., 1912 (veliki zelembać), ***Vipera ammodytes*** (Linnaeus, 1758) (poskok). Područje Lovćena je karakteristično stanište ***Vipera ammodytes*** (Linnaeus, 1758) (poskok) i ***Vipera berus*** Linnaeus, 1758 (šarka), kao jedinih

otrovnica na ovom području. Karakterističan prostor je Jezero pod Jezerskim vrhom sa jedinstvenom herpetofaunom, sa **endemima**: *Bombina variegatae* ssp. *scabra*, *Lacerta mosorensis*, *Lacerta oxycephala*, *Vipera ammodytes meridionalis* i **reliktima**: *Lacerta mosorensis*.

Fauna ptica

U ornitološkom pogledu, područje NP "Lovćen" odlikuje se bogatstvom vrsta, specifičnim ornitološkim zajednicama koje prate ekološke cjeline na tom prostoru. Fauna ptica Lovćena je bogata i složena. Zbog biogeografskog položaja masiva Lovćena, u ovom području je prisutno preko 200 vrsta ptica, što gnjezdarica, što migratornih vrsta. Vrste ptica **zaštićene** nacionalnim zakonodavstvom za NP "Lovćen" su: *Erihacus rubecula* (L.) (crvendač), *Parus major* L. (velika sjenica), *Fringilla coelebs* L. (obična zeba), *Erihacus rubecula* (L.) (crvendač), *Phoenicurus ochruros* (Gm.) (planinska crvenrepka), *Motacilla alba* L. (pliska), *Hirundo rustica* L. (seoska lasta), *Turdus merula* L. (kos), *Saxicola rubetra* (L.) (obična travarka), *Lanius collurio* L. (svračak), *Anthus spinoletta* (L.) (planinska trepteljka), *Emberiza cia* L. (planinska strnadica), *Parus caeruleus* L. (sjenica plavić), *Pyrrhocorax graculus* (L.) (žutokljuna galica), *Corvus corax* L. (čkovran, gavran), *Aquila chrysaetos* (L.) (suri orao). Vrste ptica prisutne na listi **Bermske konvencije** (Annex II) za NP "Lovćen" su: *Erihacus rubecula* (L.) (crvendač), *Phoenicurus ochruros* (Gm.) (planinska crvenrepka), *Saxicola rubetra* (L.) (obična travarka), *Emberiza cia* L. (planinska strnadica), *Pyrrhocorax graculus* (L.) (žutokljuna galica).

Na osnovu ornitoloških staništa može se zaključiti da je fauna ptica NP "Lovćen" jako raznovrsna, da se ne odlikuje masovnošću kao npr. ornitofauna močvara, ali se odlikuje specifičnim ptičjim zajednicama koje su različite od zajednica na drugim planinama Balkanskog poluostrva.

Fauna sisara

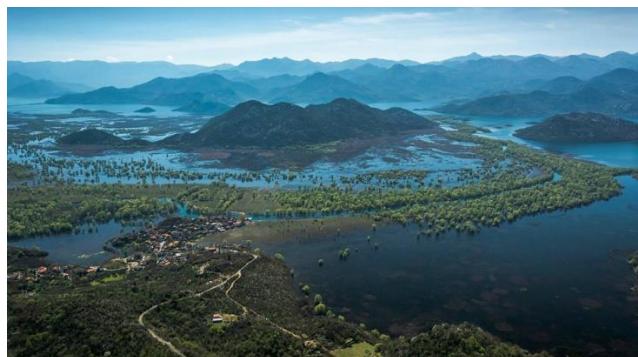
Fauna sisara pripada najmanje istraženim grupama životinjskog svijeta na prostoru NP "Lovćen". Veoma malo literaturnih podataka nalazimo o sisarima i to uglavnom o pripadnicima "krupne" faune i o grabežljivim sisarima. O fauni sitnijih faunističke i biogeografske studije širih prostora, tako da se ne mogu locirati na prostoru Lovćena. Neki od krupnih sisara koji se javljaju na prostoru NP "Lovćen" su: *Canis lupus* Linnaeus, 1758 (sivi vuk), *Ursus arctos* Linnaeus, 1758 (mrki medvjed), *Vulpes vulpes* (Linnaeus, 1758) (riđa lisica), *Capreolus capreolus* (Linnaeus, 1758) (srna), *Sus scrofa* Linnaeus, 1758 (divlja svinja), *Rupicapra rupicapra* L. (divokoza) i dr. Na spisku **Direktive o staništima (Natura 2000)** nalazi se *Ursus arctos* Linnaeus, 1758 (mrki medvjed).



Slika 5. Nacionalni park Lovćen

NP Skadarsko jezero

Status nacionalnog parka ima, na osnovu zakona, od 1983. godine. Nalazi se na teritoriji opština: Podgorica, Bar i Cetinje. Površina parka je 40.000 ha, odnosno 25.400 ha vodenih površina (slobodnih voda i flotantne vegetacije) i 14.600 ha obodnog kopna i močvara, sa ljetnjim nivoom vode od 370 km² do nivoa vode u zimskoj sezoni od 540 km². Prosječni nivo vode je 475 km². Dužina obale je 168 km od čega 110,5 km u Crnoj Gori. Nadmorska visina je 5 m, prosječna dubina je 5 m, a maksimalna 8,3 m. Najveće je jezero na Balkanu i ujedno jedini nacionalni park u kome dominiraju vodeni i močvarni ekosistemi. Crnogorski dio jezera, sa uskim priobaljem, ukupne površine 40.000 ha, proglašen je 1983. godine Nacionalnim parkom, Područje NP "Skadarsko jezero" (površine 20.000 ha) je zaštićeno kao Ramsarsko područje od 15. decembra 1995. godine. Tada je upisano na RAMSAR LISTU – Listu močvarnih područja od međunarodnog značaja na osnovu Ramsarske konvencije (Konvencija o zaštiti močvarnih područja od međunarodnog značaja posebno kao stanište vodenih ptica).



Slika 6. Nacionalni park Skadarsko jezero

NP "Skadarsko jezero" je od 1989. godine prepoznato i kao Područje od značaja za ptice (Important Bird Area - IBA), kao i područje značajno za biljke (Important Plant Area - IPA) od 2009. godine. Submerzne, flotantne i emerzne vodene makrofite su takođe upadljiva karakteristika Skadarskog jezera. U okviru NP "Skadarsko jezero" nalaze se i dva ornitološka rezervata: Manastirska tapija (53,1 ha) i Pančeva oka (312,5 ha). Ovaj nacionalni park je najreprezentativniji ornitološki objekat u Crnoj Gori, na čijoj je teritoriji registrovana 281 vrsta ptica. Stalni komitet Bernske konvencije nominovao je Skadarsko jezero, 2. decembra 2011. godine za EMERALD područje, buduće Natura 2000 područje.

Vegetacija

NP "Skadarsko jezero" odlikuje se bujnom vegetacijom viših vodenih biljaka koje pokrivaju više ili manje površine vode uglavnom uz obale jezera, približno oko 34 km². Na površini vode karakteristični su članovi mješovitih ili čistih sastojina flotantnih, submerznih i emerznih makrofitnih biljaka.

Algoflora

Na području NP "Skadarsko jezero" do sada je zabilježeno 1100 vrsta algi. Najbrojnije su zelene alge (*Chlorophytes*) i silikatne alge (*Bacillariophyta*). Od ostalih grupa detaljnije su

izučavane *Charophyta* kojih u crnogorskom dijelu jezera ima 24 vrste od čega 11 vrsta pripada rodu *Chara*, 1 vrsta rodu *Nitellopsis*, 10 vrsta rodu *Nitella* i 2 vrste roda *Tolypella*. Od predstavnika razdjela *Charophyta* u jezeru se javlja vrsta *Chara virgata* Kütz. Ove alge su posredno ili neposredno važna komponenta u ishrani vodenih ptica, riba, rakova i zoobentosa. Na granici zone lokvanja i kasaronje javljaju se vrste *Nitellopsis obtusa* i *Nitella gracillis* (Smith) Ag. Bogatstvo zajednica algi, posljedica je procesa eutrofikacije jezera.

Makrofitska vegetacija

NP "Skadarsko jezero" se odlikuje jako izraženim i bogato razvijenim makrofitskim regionima i na ovom području je do sada zabilježeno 164 taksona viših biljaka koja pripadaju vodenim makrofitama. Bujna vegetacija viših vodenih biljaka pokriva veće ili manje površine vode. Makrofitsku vegetaciju čine neki karakteristični predstavnici flotantnih vodenih biljaka: *Nuphar luteum* (L.) Sm. (žuti lokvanj), *Nymphaea alba* L. (bijeli lokvanj), *Trapa natans* L. (kasaronja), *Nymphoides peltata* (S.G. Gmel.) Kuntze (žuti lokvanjić), *Potamogeton natans* L. (resina). Ispod površine jezera, na plitkom i muljevitom-pjeskovitom dnu, razvija se veći broj submerznih vrsta, kao što su: *Najas marina* L. (podvodnica), *Najas minor* All., *Potamogeton perfoliatus* L. (resina), *Potamogeton crispus* L. (kovrdžavi mrijesnjak), *Stuckenia pectinata* (L.) Börner. (resina), *Potamogeton lucens* L. (prozirni mrijesnjak), *Myriophyllum spicatum* L. (drezga), *Myriophyllum verticillatum* L. (drezga), *Vallisneria spiralis* L. (jeguljina trava), *Ceratophyllum submersum* L. (potopljena resina), *Ceratophyllum demersum* L. (žablja resina), *Utricularia vulgaris* L. (mjeđurača) i dr. Treću, manje brojnu ekološku grupaciju čine emerzne vodene biljke, koje rastu sa dna ali velikim dijelom štrče iznad površine vode, kao što su: *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steudel (trska), *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla (sita), *Typha angustifolia* L. (uskolisni rogoz) i dr. Na vlažnim livadama koje su razvijene uz obale jezera javljaju se higrofilne mnogobrojne vrste a neke od njih su: *Lysimachia vulgaris* L. (trava od metilja), *Lysimachia nummularia* L. (protivak), *Lythrum salicaria* L. (vrbica), *Rorippa sylvestris* (L.) Besser (potočarka), *Carex* sp. (oštika), *Gratiola officinalis* L. (proljevak), *Mentha aquatica* L. (vodena nana) i dr. Vodene makrofite najčešće imaju široko rasprostranjenje i među njima su rijetki endemi. Vrste vodenih makrofita **zaštićene** nacionalnim zakonodavstvom su: *Utricularia vulgaris* L. (mjeđurača), *Marsilea quadrifolia* L. (vodena paprat) (IUCN status - Regional Extinct). Vrsta *Marsilea quadrifolia* L. (vodena paprat) se nalazi nadodatku i **Bernske Konvencije** i dodacima II i IV **Direktive o staništima (Natura 2000)**.

Šume i šikare

Raznovrsnost vegetacije uslovila je brojne specifičnosti prirodnih elemenata NP "Skadarsko jezero", koje se mogu pripisati klimatskim, hidrografskim, geološkim, pedološkim i drugim specifičnostima. Kopnena i šumska vegetacija ima više biljnih zajednica - asocijacija i subasocijacija. Najšire rasprostranjenje imaju zajednice čiji je edifikator bjelograbić (*Carpinus orientalis* Mill). Zajednica bjelograbića sa kostrikom (*Rusco* - *Carpinetum orientalis*), zahvata prostor šire okoline Skadarskog jezera i penje se od same obale jezera do oko 650 mnv. U priobalnom pojusu Skadarskog jezera, do visine 100 - 150m

iznad nivoa Jezera, na krečnjaku i dolomitu, razvijena je zajednica *Carpinetum orientalis punicosum* Černj 1949. Od drveća se u asocijaciji javljaju: *Quercus pubescens* Willd. (medunac), *Quercus cerris* L. (cer), *Carpinus orientalis* Mill. (bijeli grab), *Pistacia terebinthus* L. (smrdljika). U spratu žbunja dominantna je vrsta *Punica granatum* L. (nar), a pored nje prisutne su: *Paliurus spina christi* Mill. (drača), *Phillyrea media* L. (zelenika), *Carpinus orientalis* Mill. (bijeli grab). Postoji niz degradacionih stadijuma ove zajednice. Jedna od najčešćih stadijuma degradacije se karakteriše dominacijom sledećih vrsta: *Paliurus spina christi* Mill. (drača) *Phillyrea media* L. (zelenika) I *Punica granatum* L. (nar). Iz ovog stadijuma se još može regenerisati šuma, jer se pod okriljem zelenike u zabranu mogu vratiti hrast i drugo važnije drveće. Sljedeći stadijum predstavlja samo razrijeđen biljni pokrivač izgrađen od vrsta *Paliurus spina christi* Mill. (drača), *Crataegus monogyna* Jacq. (glog), *Pyrus amygdaliformis* Vill. (divlja kruška), *Juniperus oxycedrus* L. (kleka). I u ovakvom stadijumu prirodna regeneracija šuma nije moguća. *Bromo - Chrysopogonetum grylli* Černjavski et al. 1949. – na ovom terenu nalaze se različiti prelazni oblici između ove asocijacije i ostatka šikare. Karakteristične vrste zajednice su: *Onosma echiooides* subsp. *dalmatica* (Scheele) Peruzzi & N. G. Passal. (oštrolist), *Asphodelus ramosus* L. (čapljen), *Chrysopogon gryllus* (L.) Trin (čelac), *Festuca vallesiaca* Gaudin (vijuk), a u asocijaciji se nalaze i vrste koje predstavljaju ostatke uništenih šikara, kao što su: *Salvia officinalis* L. (žalfija), *Rubus ulmifolius* Schott (kupina), *Euphorbia characias* L. subsp. *characias* (mediteranska mlječika), *Ruscus aculeatus* L. (bodljikava kostrika). Takođe su zastupljene i vrste koje su elemetni pravih kamenjara i stijena: *Asplenium trichomanes* L. (paprat), *Edrianthus tenuifolius* (Waldst. & Kit.) A. DC. (uskolisno zvonce), *Asplenium ceterach* L. (zlatna paprat). U okolini Skadarskog jezera značajna je još i vegetacija stijena *Campanulo - Moltkeetum petraeae* H-ić 1963. čiji su glavni predstavnici *Moltkia petraea* (Tratt.) Griseb. (modro lasinje) i *Campanula pyramidalis* L. (zvončić). Neki biljni taksoni koji su sastavni dio šuma i šikara su **endemični**: *Moltkia petraea* (Tratt.) Griseb. (modro lasinje), *Campanula pyramidalis* L. (zvončić), *Edraianthus tenuifolius* (Waldst. & Kit.) A. DC. (uskolisno zvonce), *Micromeria parviflora* Rchb., *Satureja subspicata* Bartl. ex Vis. subsp. *subspicata* (klasoliki vrijesak) i dr.; **zaštićeni**: *Quercus robur* L. ssp. *scutariensis* (skadarski dud).

Mahovine i lišajevi

Na užem području NP "Skadarsko jezero" (jezero i neposredna okolina) do sada je zabilježeno 39 vrsta mahovina. Na području Rijeke Crnojevića, prema tvrđavi Obod zabilježene su vrste: *Homalothecium lutescens* (Hedw.) H.Rob., *Eurhynchium striatum* (Hedw.) Schimp., *Neckera complanata* Hedw., *Tortella humilis* (Hedw.) Jenn., *Ctenidium molluscum* (Hedw.) Mitt., *Syntrichia ruralis* (Hedw.) F.Weber & D.Mohr, *Grimmia pulvinata* (Hedw.) Sm., *Tortula muralis* Hedw., *Amblystegium serpens* (Hedw.) Schimp., *Barbula unguiculata* Hedw., *Brachytheciastrum velutinum* (Hedw.) Ignatov & Huttunen i *Pseudoscleropodium purum* (Hedw.) M. Fleisch. Lišajevi su slabo istražena grupa u cijeloj Crnoj Gori, uključujući i NP "Skadarsko jezero".

Mikološke karakteristike

Obodom Skadarskog jezera nalaze se različiti tipovi staništa pogodni za razvoj makromiceta. Na području Rijeke Crnojevića na putu ka Obodskoj pećini registrovana je vrsta *Clathrus ruber* P. Micheli ex Pers.

Fauna

Faunistički značaj NP "Skadarsko jezero" ogleda se u tome što se ne odlikuje samo bogatstvom vrsta, već i činjenicom da one pripadaju veoma različitim biogeografskim elementima, od mediteranskih, preko srednjeevropskih do pontskih, čak borealnih i arktoalpskih. Zona Skadarskog jezera izbjegla je glacijaciju i na taj način predstavljala je izvanredan refugijum. Tragovi toga ogledaju se u prisustvu velikog broja reliktnih i endemičnih biljnih i životinjskih vrsta. Istovremeno, Skadarsko jezero je prihvatiло i vrste koje su naknadno širile svoje areale, a to i danas čine.

Fauna beskičmenjaka

Kao pretežno močvarni biotop, Skadarsko jezero predstavlja značajno naselje vodenih beskičmenjaka, koji su jedna od početnih karika u lancu ishrane viših životnih oblika, prije svega larvenih oblika raznih grupa insekata. Na prostoru Skadarskog jezera fauna beskičmenjaka je veoma raznovrsna i predstavlja važnu kariku u lancu ishrane. Od rakova, zanimljivo je prisustvo jedne evropske vrste slatkovodne krabe (*Telphusa fluviatilis* Lamarck) kao i prisustvo rakova iz klase *Malacostraca*. Fauna makušaca (Mollusca) je siromašna vrstama, ali su njene populacije brojne. To se posebno odnosi na slatkovodne školjke (*Dreissena polymorpha* (Pallas, 1771) i *Anodonta cyanea* Linné, 1758), kao i brojne populacije vodenih puževa (*Viviparus viviparus* (Linnaeus, 1758)). Vodeni makušci predstavljaju osnovnu hranu za ptice plovuše i veoma su važni za migratornu i zimujuću ornitofaunu. Obodska pećina u blizini Rijeke Crnojevića značajno je nalazište dvije vrste puževa: *Spelaeodiscus obodensis* Bole, 1965 i *Spelaeodiscus unidentatus* (Bole, 1961). Fauna beskičmenjaka kopnenih ekosistema odlikuje se složenim i raznovrsnim naseljem insekata, sa velikim brojem vrsta, u kojima su prisutni brojni endemiti mediteranskih vrsta i druge vrste danas nepoznate za nauku. Od **zaštićenih** vrsta insekata, koji ovdje žive, su: mrav *Formica rufa* Line, 1758 (rusi mrav), leptiri: *Papilio machaon* Linne 1758 (obični lastin rep), *Papilio alexanor* Esp (sredozemni lastin repak) i *Papilio podalirius* Linne 1758 (jedarce), tvrdokrilci: *Lucanus cervus* L. (obični jelenak) i *Oryctes nasicornis* L. (običan osorožac).

Fauna riba

Ihtiofauna NP "Skadarsko jezero" se karakteriše prisustvom kako slatkovodnih, tako i morskih vrsta koje povremeno naseljavaju jezero. Ribe u Skadarskom jezeru imaju ogromnu ekološku ulogu, jer predstavljaju glavnu sponu između primarnih producenata (fitoplankton i više biljke) i konzumenata nižeg reda (beskičmenjaci), sa konzumentima višeg reda, prvenstveno pticama i nekim sisarima. Na osnovu dosadašnjih istraživanja u slivu Skadarskog jezera je registrovano 50 vrsta od kojih su 37 autohtonih i 13 alohtonih. U jezeru

dominiraju ciprinidne (šaranske) vrste, ukupno 22 vrste. Od stalno prisutnih vrsta u jezeru u najvećem broju zastupljene su šaranske vrste: *Cyprinus carpio* (L.1758) (krap-šaran), *Alburnus scoranza* Bonaparta, 1845 (ukljeva), *Rutilus albus* Marić, 2010 (bijeli brčak), *Pachychilon pictum* Heckel and Kner, 1858 (šaradan), *Squalius platyceps* Župančić, Marić, Naseka & Bogutskaya, 2010 (skadarski klijen), *Scardinius erythrophthalmus* (Linnaeus, 1758) (crvenkapa), *Chondrostoma nasus* (Linnaeus, 1758) (skobalj). Pastrmske vrste su danas prava rijekost u Skadarskom jezeru, a prisutne su: *Salmo fariooides* Karaman, 1937 (primorska potočna pastrmka), *Salmo marmoratus* Cuvier, 1829 (glavatica) i *Salmo zetensis* Hadžišće, 1962 (zetska mekousna pastrmka). **Endemične** vrste riba Sakdarskog jezera i slivnog reigona su: *Salmo zetensis* (Hadžišće, 1962) (zetska mekousna pastrmka), *Barbatula zetensis* (Šorić, 2000) (zetska brkica), *Chondrostoma scodrensis* (Elvira 1987) (skadarski skobalj), *Gobio scodrensis* (Karaman, 1936) (skadarska mrenica), *Knipowitschia montenegrina* (Kovačić & Šanda, 2007) (morački vodenjak), *Pomatoschistus montenegrinus* (Miller & Šanda, 2008) (morački glavoč) i *Rutilus albus* (Marić, 2010) (bijeli brčak). Vrste riba sa spiska **Direktive o staništima (Natura 2000)** su: *Acipenser naccarii* (Bonaparte, 1836) (jadranka jesetra), *Acipenser sturio* (Linnaeus 1758) (atlanska jesetra), *Alosa falax* (La Cepède, 1803) (kubla), *Rhodeus amarus* (Bloch, 1782) (gaovčica), *Telestes montenigrinus* (Vuković, 1963) (mekiš), *Knipowitschia montenegrina* (Kovačić & Šanda, 2007) (morački vodenjak), *Salmo marmoratus* (Cuvier, 1829) (glavatica). Migratorne ribe, koje dio životnog ciklusa provode u moru, su: *Acipenser naccarii* (Bonaparte, 1836) (jadranka jesetra), *Acipenser sturio* (Linnaeus 1758) (atlanska jesetra), *Alosa falax* (La Cepède, 1803) (kubla), *Anguilla anguilla* (Linnaeus, 1758) (jegulja), *Dicentrarchus labrax* (Linnaeus, 1758) (brancin), *Mugil cephalus* (Linnaeus, 1758) (cipol glavaš), *Liza ramada* (Risso, 1826) (skakavica) i *Syngnathus abaster* Risso, 1826 (šilo). Alohtone vrste riba (unešene vrste) u jezeru su: *Oncorhynchus mykiss* (Walbaum, 1792) (kalifornijska pastrmka), *Megalobrama terminalis* (Richardson, 1845) (amurska deverika), *Carassius gibelio* (Bloch, 1782) (srebrni karaš, kinez, babuška), *Perca fluviatilis* (Linnaeus, 1758) (grgeč), *Ctenopharyngodon idella* (Valenciennes, 1844) (bijeli amur), *Mylopharyngodon piceus* (Richardson, 1845) (crni amur), *Hypophthalmichthys molitrix* (Valenciennes, 1844) (bijeli tostolobik), *Hypophthalmichthys nobilis* (Richardson, 1845) (sivi tostolobik), *Ameiurus nebulosus* (LeSueur, 1819) (patuljasti američki somić).

Fauna vodozemaca i gmizavaca

NP "Skadarsko jezero" zahvaljujući zoni močvarne vegetacije i vodoplavnih livada, kao i velikom broju ostrva veoma je pogodno stanište za veliki broj vodozemaca i gmizavaca. Prema posljednjim studijama sliv Skadarskog jezera naseljava 15 vrsta vodozemaca i 36 vrsta gmizavaca.

Fauna Amphibia – Vodozemci

Poseban značaj fauni vodozemaca jezera daje *Rana ridibunda* (Pallas 1771) (zelena žaba), koja naseljava čitavu zonu vodene vegetacije i vodoplavne livade. Populacije zelenih žaba su veoma značajna karika u lancu ishrane i predstavljaju osnovnu hranu za neke gmizavce

(obična ili barska bjelouška) i ptice (čaplja, djelimično patke). Populacija zelene žabe je od značaja i kao izvor ljudske hrane i specifičan izvozni artikal. Žabama koje gravitiraju sa kopna u jezero pored više vrsta iz roda *Rana* sp. pripada i *Hyla arborea* (Linnaeus, 1758) (gatalinka), a one naseljavaju prostore uz potoke i vlažna mjesta šumske zone. Šumsku zonu naseljava *Salamandra salamandra* (Linnaeus, 1758) (obični ili šareni daždevnjak). Vrste **zaštićene** na nacionalnom nivou: *Salamandra salamandra* (Linnaeus, 1758) (obični ili šareni daždevnjak), *Triturus vulgaris* Linnaeus, 1758 (mali mrmoljak), *Bufo bufo* Mertens & Muller 1928 (krastača), *Bufo viridis* Laurenti, 1768 (zelena krastača), *Hyla arborea* (Linnaeus, 1758) (gatalinka), *Rana ridibunda* (Pallas 1771) (zelena žaba), *Rana shqiperica* Hotz et al., 1987 (skadarska žaba), *Rana graeca* Boulenger, 1891 (grčka žaba). Vrste vodozemaca na području NP "Skadarsko jezero" koje su prisutne na listi **Bernske konvencije** (Annex II) su: *Bombina variegata* (Linnaeus, 1758) (žutotrbi mukač), *Bufo viridis* Laurenti, 1768 (zelena krastača), *Hyla arborea* (Linnaeus, 1758) (gatalinka), *Rana dalmatina* Fitzinger, 1839 (šumska žaba) . Vrsta žabe sa spiska **Direktive o staništima (Natura 2000)** je *Bombina variegata* (Linnaeus, 1758) (žutotrbi mukač).

Fauna Reptilia – Gmizavci

NP "Skadarsko jezero" je područje bogato faunom gmizavaca, a to uključuje brojne endemične i reliktnе predstavnike koji naseljavaju kako voden i kopneni dio parka. **Endemične** vrste gmizavaca u NP "Skadarsko jezero" su: *Pseudopus apodus* Pallas, 1775 (blavor) i *Algyrodes nigropunctatus* (Dum. & Bibr., 1839) (mediteranski gušter). Vrste gmizavaca **zaštićene** nacionalnim zakonodavstvom su: *Testudo hermanni* (Gmelin 1788) (šumska kornjača), *Pseudopus apodus* Pallas, 1775 (blavor), *Algyrodes nigropunctatus* (Dum. & Bibr., 1839) (mediteranski gušter), *Natrix tessellata* (Laurenti, 1768) (rječna bjelouška), *Natrix natrix* Linnaeus 1758 (barska bjelouška), *Lacerta viridis* (Laurenti, 1768) (zelembać), *Lacerta trilineata* Schr., 1912 (veliki zelembać), *Podarcis muralis* (Laurenti, 1768) (zidni gušter), *Algyrodes nigropunctatus* (Dum. & Bibr., 1839) (mediteranski gušter), *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) (barska kornjača). Vrste gmizavaca koje naseljavaju NP "Skadarsko jezero" a nalaze se na spisku **Bernske konvencije** su: *Testudo hermanni* (Gmelin 1788) (šumska kornjača), *Vipera ammodytes* (Linnaeus, 1758) (poskok), *Elaphe quatuorlineata* (Lacepede 1789) (prugasti smuk), *Zamenis longissimus* (Laurenti, 1768) (obični smuk), *Natrix tessellata* (Laurenti, 1768) (rječna bjelouška), *Pseudopus apodus* Pallas, 1775 (blavor), *Lacerta viridis* (Laurenti, 1768) (zelenbać), *Lacerta trilineata* Schr., 1912 (veliki zelembać), *Podarcis muralis* (Laurenti, 1768) (zidni gušter), *Algyrodes nigropunctatus* (Dum. & Bibr., 1839) (mediteranski gušter), *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) (barska kornjača). Vrste gmizavaca sa spiska **Direktive o staništima (Natura 2000)**: su: *Testudo hermanni* (Gmelin 1788) (šumska kornjača), *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) (barska kornjača), *Algyrodes nigropunctatus* (Dum. & Bibr., 1839) (mediteranski gušter), *Podarcis muralis* (Laurenti, 1768) (zidni gušter), *Lacerta viridis* (Laurenti, 1768) (zelembać), *Lacerta trilineata* Schr., 1912 (veliki zelembać), *Elaphe quatuorlineata* (Lacepede 1789) (prugasti smuk), *Vipera ammodytes* (Linnaeus, 1758) (poskok).

Fauna ptica

Skadarsko jezero je od ranije bilo poznato kao ornitološki objekat od međunarodnog značaja i njegova međunarodna reputacija je zasnovana prvenstveno na bogatstvu u fauni ptica. Na Skadarskom jezeru tokom godine boravi oko 270 vrsta ptica. Najkarakterističnije su vodene ptice kojih ima 100 vrsta. Među njima se ističe rijetki *Pelecanus crispus* Bruch, 1832 (kudravi pelikan) simbolični predstavnik ornitofaune Skadarskog jezera. Vrste ptica koje žive u NP "Skadarsko jezero" a nalaze se na spisku **Bernske konvencije i Direktive o očuvanju divljih ptica** su: *Aythya ferina* (L.) 1758 (riđoglava plovka), *Aythya fuligula* (L.) 1758 (ćubasta plovka), *Anas crecca* L. 1758 (patka krža), *Anas clypeata* (L.) 1758 (patka kašikara), *Bucephala clangula clangula* (L.) 1758 (plovka dupljašica), *Oxyura leucocephala* (Scopoli) 1769 (bjeloglava plovka), *Pelecanus crispus* Bruch, 1832 (kudravi pelikan), *Ciconia ciconia ciconia* (L.) 1758 (bijela roda), *Ciconia nigra* (L.) 1758 (crna roda), *Grus grus grus* (L.) 1758 (ždral), *Platalea leucorodia* L. 1758 (bijeli kašikar), *Plegadis falcinellus* (L.) 1766 (crni ibis), *Gavia immer immer* (Brunnich, 1764) (veliki mmorski gnjurac), *Cygnus cygnus* (L.) 1758 (žutokljuni labud), *Mergus albellus* L. 1758 (mali ronac), *Ardeola ralloides* (Scopoli) 1796 (žuta čaplja), *Phalacrocorax pygmeus* (Pallas) 1773 (mali kormoran, fendak), *Dryocopus martius* (L.) 1758 (crna žuna), *Accipiter nisus nisus* (L.) 1758 (kobac), *Falco naumanni* Fleischer 1818 (bijelonokta vjetruška), *Botaurus stellaris stellaris* (L.) 1758 (vodeni bik), *Ardeola ralloides* (Scopoli) 1796 (žuta čaplja), *Anser anser* (L.) 1758 (siva guska), *Fulica atra atra* L. 1758 (baljoska liska), *Phalacrocorax carbo sinensis* L. 1758 (veliki kormoran), *Pica pica* (L.) 1758. (svraka), *Nycticorax nycticorax* (L.) 1758 (gak), *Dendrocopos syriacus* Hemprich & Ehrenberg. 1833 (seoski djetlić). Prema mjestu boravka, vrste ptica su podijeljene na: stanarice (11%), gnjezdarice (22%), zimujuće vrste (33%) i prolazne vrste (34%). Učestalošću pojavljivanja na jezeru, razvrstane su u četiri kategorije, počev od onih koje se smatraju iščezlim, do redovno prisutnih. Brojnost je zastupljena od vrlo rijetkih vrsta, do veoma brojnih i masovnijih. Status zaštite određen je po kategorijama, u skladu sa Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode. Prvu kategoriju zaštite ima 239 vrsta ptica (86% populacije); drugom kategorijom su obuhvaćene vrste namijenjene za lov na divljač; dok treća kategorija obuhvata djelimično zaštićene vrste. Ostale ptice predstavljaju nezaštićene vrste.

Fauna Sisara

Za razliku od faune ptica, fauna sisara NP "Skadarsko jezero" manje je poznata. Uopšte govoreći, sisari su znatno manje vezani za močvarne biotope nego ptice, pa zato na ovom prostoru ima samo nekoliko, tipično vodenih predstavnika. Ostali sisari pripadaju kopnu, posebno šumama. Na Skadarskom jezeru i u okolini zabilježeno je prisustvo nekoliko vrsta slijepih miševa koji su **zaštićeni** nacionalnim zakonodavstvom: *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774) (veliki potkovičar), *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein, 1800) (mali potkovičar), *Myotis emarginatus* (E. Geoffroy Saint-Hilaire, 1806) (riđi slijepi miš), *Myotis nattereri* (Kuhl, 1817) (resasti večernjak), *Myotis myotis* (Borkhausen, 1797) (veliki mišouhi večernjak), *Myotis blythii* Tomes, 1857 (mali mišouhi večernjak), *Myotis capaccinii* Bonaparte, 1837 (dugonogi slijepi miš), *Miniopterus schreibersii* (Kuhl, 1817) (dugokrili

prstenjak) i dr. Sisari su vezani za kopnena staništa, a izuzetak je tipičan predstavnik vodenih staništa *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758) (vidra) koja je zakonom **zaštićena**. Za ovu vrstu do sada ne postoje literaturni podaci koji govore o njenom prisustvu u Skadarskom jezeru osim podataka lokalnog stanovništa koji govore o njenom prisustvu. Od ostalih vrsta sisara na području NP "Skadarsko jezero" javljaju se: *Rattus rattus* (Linnaeus, 1758) (crni pacov), *Mus domesticus* Linnaeus, 1758 (domaći miš) i dr. Područjem upravlja JP „Nacionalni parkovi Crne Gore” shodno važećem Planu upravljanja za period 2016-2020. godina, na osnovu kojeg se donose godišnji programi upravljanja.⁶ Površina NP „Skadarsko jezero” iznosi 42.427,36 ha i obuhvata teritoriju tri lokalne samouprave: glavni grad Podgoricu i dvije gradske opštine 21.638,58 ha, Prijestoniku Cetinje 5.299,06 ha i opštinu Bar 15.489,72 ha. Površina zaštitne zone Nacionalnog parka iznosi 24.024,14 ha.

ZAŠTIĆENA PRIRODNA DOBRA GRADA

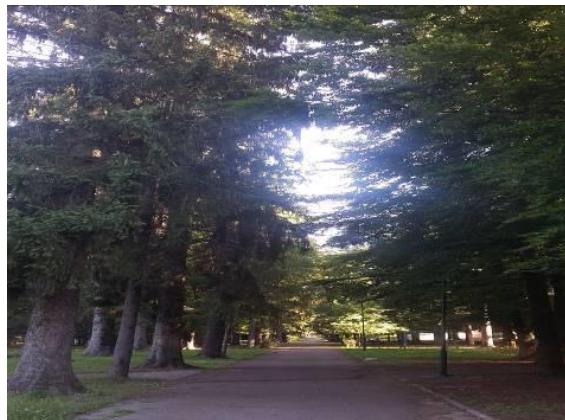
Najznačajnije zelene površine grada su: „Njegošev“ park , park „13. jul“ i park u dvorištu dječje bolnice na Cetinju. Pored visoke estetske vrijednosti, imaju izraženu kulturnu funkciju, a kao javne zelene površine imaju i rekreativnu namjenu. Parkovi, zajedno sa Vladičinom baštom, Ljetnom pozornicom, starim stadionom i padinama Orlovog krša, predstavljaju neodvojivi segment spomeničkih i ambijentalnih vrijednosti i integralni dio istorijskog jezgra Prijestonice.

Park „13. jul“-(botaničko-hortikulturni objekat/ "interesantna parkovska površina koju čine više vrsta šumskog drveća i prizemne flore") na Listi je zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kao Spomenik prirode (površine 3.63 ha). Shodno nacionalnoj i IUCN kategorizaciji svrstana je u III kategoriju zaštićenog prirodnog dobra. . Nedostaje Studija zaštite (revizije) shodno čl. 35 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16); imenovanje upravljača shodno čl. 55 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16) i Plan upravljanja shodno čl. 58 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16). Park „13. jul“ koncipiran je tako da djeluje "prirodno" tj. bez vidljive ljudske intervencije sa naglašenim nepravilnim formama i krivudavim stazama izuzev središnjeg dijela koji je riješen geometrijski. Duž staza drveće je sađeno u redove. Veći dio drveća u ovom parku sačinjavaju autohtone lišćarske vrste: *Fraxinus excelsior* L. (jasen), *Acer platanoides* L. (mlječ), *Acer pseudoplatanus* L. (gorski javor), *Acer monspessulanum* L. (makljen), *Tilia tomentosa* Mnch. (srebrna lipa), *Tilia platyphyllos* Scoop. (lipa velelisna, rana lipa), *Fagus sylvatica* L. (bukva), *Aesculus hippocastanum* L. (kesten), *Populus tremula* L. (jasilka, trepetljika), *Sambucus nigra* L. (crna zova) i dr. U parku su zastupljene i četinarske autohtone vrste: *Picea abies* (L.) Karst. (smrča), *Abies alba* Mill. (jela), *Pinus nigra* Arn. (crni bor), *Taxus baccata* L. (tisa). Alohtone drvenaste vrste prisutne u parku su: *Cedrus atlantica* (Endl.) Manetti ex Carrière (atlanski kedar), *Thuja occidentalis* L. (zapadna tuja), *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray) Parl. (Lavsonov pačempres), *Robinia pseudoacacia* L. (bagrem), *Quercus rubra* L. (crveni američki hrast), *Gledistia triacanthos* L. (gledičija) i dr. Učešće alohtonog grmlja u biljnem fondu parka je minimalno: *Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt. (mahonija), *Cotoneaster horizontalis* Dcne. (horizontalna mušmulica).



Slika 7. Park „13. jul“

Njegošev park-(botaničko-hortikulturni objekat - na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kao Spomenik prirode (površine 4.20 ha). Shodno nacionalnoj i IUCN kategorizaciji svrstana je u III kategoriju zaštićenog prirodnog dobra . Obuhvata katastarsku parcelu 4091/2 KO Cetinje I, list nepokretnosti 2419, obuhvata i prostor oko Rezidencije Predsjednika države i prostor oko Muzičke akademije (Englesko poslanstvo).8 „Njegošev park“ je najstarija parkovska površina u gradu. Formiranje parka vezano je za podizanje Novog dvorca, odnosno za drugu polovicu 19. vijeka. U neposrednoj blizini Dvora Kralja Nikole, u periodu između 1891. i 1894. godine, uređena su dva gradska parka sa elementima vrtne arhitekture. Brojna su stara stabla velikih dimenzija. Međutim, prilikom raznih rekonstrukcija, vršena je neplanska sadnja sa nepravilnim proredom tako da su danas prisutne guste grupe drveća, nepravilnih krošnji, a pojedini djelovi ovih zelenih površina izgledaju prilično zapušteno (suve grane u osnovama krupa drveća, pojedina stabla su prevršena, a evidentna su i suva stabla). Listopadne autohtone vrste drveća u parku su: *Fraxinus excelsior* L. (jasen), *Fagus sylvatica* L. (bukva), *Aesculus hippocastanum* L. (kesten), *Acer platanoides* L. (mlječ), *Ulmus glabra* Hudson (gorski briješ), *Corylus avellana* L. (lijeska obična), *Tilia platyphyllos* Scoop. (lipa velelisna, rana lipa), *Platanus orientalis* L. (platan istočni) i dr. Od četinarskih autohtonih vrsta u parku prisutne su *Picea abies* (L.) Karst. (smrča) i *Abies alba* Mill. (jela). Alohtone drvenaste vrste prisutne u parku su: *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray) Parl. (Lavsonov pačempres), *Gledistia triacanthos* L. (gledičija), *Catalpa bignonioides* Walter (obična katalpa). Od alohtonih grmolikih vrsta u parku prisutna je *Forsythia suspensa* (Thunb)Vahl. (forzicija). „Njegošev park“ je koncipiran da u njemu preovladava stroga simetrija i geometrijske forme, sa pravolinijskim stazama koje dijele park na 21 parcelu. Nedostaje Studija zaštite (revizije) zaštićenog prirodnog dobra shodno članu 35 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16); imenovanje upravljača shodno članu 55 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16) i Plan upravljanja shodno članu 58 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16).



Slika 8. „Njegošev park”

Park u dvorištu dječje bolnice na Cetinju- (botaničko-hortikulturni objekat) na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kao Spomenik prirode (površine 0.34 ha).⁹ Shodno nacionalnoj i IUCN kategorizaciji svrstana je u III kategoriju zaštićenog područja. Nedostaje Studija zaštite (revizije) zaštićenog prirodnog dobra shodno čl. 35 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16); imenovanje upravljača shodno čl. 55 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16) i Plan upravljanja shodno čl. 58 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16). U parku su prisutne autohtone listopadne vrste drveća: *Fraxinus excelsior* L. (jasen), *Tilia tomentosa* Mnch. (srebrna lipa), *Tilia platyphyllos* Scoop. (lipa velelisna, rana lipa), *Acer pseudoplatanus* L. (gorski javor) kao i autohtonci četinari *Picea abies* (L.) Karst. (smrča), *Abies alba* Mill. (jela), *Pinus nigra* Arn. (crni bor), *Larix decidua* Mill.. Autohtone drvenaste vrste prisutne u parku su *Thuja occidentalis* L. (zapadna tuja) i *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray) Parl. (Lavsonov pačempres).



Slika 9. Park u dvorištu Dječje bolnice

Gotovo sve autohtone vrste, pogotovo smrča čiji je udio u parkovima dominantan, približavaju se dobu fizičke zrelosti odumiranja, što može ugroziti postojanje parkova.

Lipska pećina- nalazi se na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kao Spomenik prirode (Rješenje o zaštiti objekata prirode „Sl. lista SRCG br. 30/68). Shodno nacionalnoj i IUCN kategorizaciji svrstana je u III kategoriju zaštićenog područja. Lipska pećina nalazi se

u zaseoku Lipa iznad Dobrskog sela. Ukupna dužina pećine iznosi 3.410 m. Bogata je pećinskim nakitom (stalagmitima i stalaktitima) i draperijama. Utvrđeno je da sa Manastirskom, Strugarskom i Obodskom pećinom pripada jedinstvenom sistemu cetinjskih pećina. Pećine su jedinstven dio prirodnog okruženja. Zbog njihovog sporog i postepenog nastajanja, u pećinama se mogu naći izuzetni oblici, sedimenti i nanosi, kalcitni nakit i raznovrsni oblici života. Tokom hiljada godina, postupnim nagomilavanjem kalcita stvarali su se pećinski oblici izuzetne estetske vrijednosti. Mnogi od ovih oblika su od velikog značaja za naučna istraživanja pećina na osnovu kojih se analizom mogu izvesti zaključci o evoluciji pećina. U evropskim zemljamasve pećine su zaštićeni objekti prirode. Direktivom Evropske unije o staništima (EU Habitat Directive 92/43) pećine su prepoznate kao tip staništa za koji EU ima interes za očuvanje (Aneks I Direktive o staništima). Pristup njima je strogo zabranjen bez dozvole nadležne institucije. Eventualno sakupljanje materijala moguće je samo uz pratinju stručnog lica. Pri tome, obaveza je da inostrani sakupljač, od svake sakupljene vrste, po najmanje jedan primjerak deponuje u Prirodnjačkom muzeju ili odgovarajućoj instituciji. Prvi publikovani nacrt i detaljniji opis Lipske pećine potiče s početka XX vijeka (Gessmann G. W., 1907). Pećina je tada istražena do 890 m. UKazano je da Lipska pećina posjeduje bogat pećinski nakit i da je treba urediti za turističku posjetu. Nakon toga tokom XX vijeka je uslijedilo još nekoliko istraživanja pećine od strane austrijskih, slovenačkih i naših speleologa. Do sada je istražena dužina pećinskih kanala od preko 3,5 km dok je vertikalno rastojanje između najviše i najniže tačke u objektu preko 300 metara. Biodiverzitet Lipske pećine nije istražen, kao ni biodiverzitet većine pećina u Crnoj Gori. Nije urađen inventar za ni za jednu taksonomsку grupu, dok su podaci o nalazima pojedinih vrsta malobrojni i sporadični. O fauni slijepih miševa koja nastanjuje ovaj lokalitet možemo govoriti jedino preko očekivanih vrsta, uglavnom onih koje su zabilježene za susjedne lokalitete, odnosno šira geografska područja kakvo je Skadarsko jezero. O fauni beskičmenjaka postoje samo rijetki zapisi o nalazima određenih vrsta u ovoj pećini, ali integralnog popisa vrsta nema, jer kao i kod ostalih taksonomskih grupa nije bilo sveobuhvatnih naučnih istraživanja. Na osnovu uvida u dostupnu literaturu, opisano je nekoliko vrsta iz Lipske pećine *Anthroherpon absolonii* (Gueorguiev, 1990), *Anthroherpon absolonio* (Gueorguiev, 1990), *Bogidiella montenigrina* G. Karaman, 1997, *Folkia mrazekii* (Nosek, 1904.), *Neobisium umbratile* Beier, 1938 i *Typhlogammarus mrazeki* Schäfnera, 1906. Sama Lipska pećina, kao značajan zaštićeni speleološki objekat predstavlja istovremeno i važan prirodni resurs kojim se upravlja u skladu sa Zakonom, pa se shodno zakonskim uslovima koristi u turističke svrhe. U cilju Valorizacije Lipske pećine u turističke svrhe određen je za upravljača Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine uz saglasnost Ministarstvu održivog razvoja i turizma i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine je uradio petogodišnji plan upravljanja Lipskom pećinom, od strane radne grupe formirane od predstavnika službi i stručnih lica iz oblasti speleologije i biologije. Plan je usvojen i objavljen („Slubeni list Crne Gore - Opštinski propisi“, br. 19/13). Zaštićeno prirodno dobro „Lipska pećina“ je dato na korišćenje Turističkom preduzeću „Lipska pećina D.O.O. Podgorica“ po modelu javno - privatnog partnerstva. Predmet ugovora je zaštita, unapređenje, korišćenje i održivi razvoj, kako

pojedinih tako i cijelog zaštićenog prirodnog dobra kroz osnovne, dugoročne i posebne ciljeve.

Staništa i vegetacija

U široj zoni Lipske pećine su uglavnom prirodna i manjim dijelom poluprirodna staništa, među kojima se posebno ističe zona šumskih fragmenata i šikare (pseudo makije) koji pripadaju karakterističnoj klimatogenoj zajednici evropsko-submediteranskog podregiona - zajednici kostrike i bjelograbića *Rusco - Carpinetum orientalis* (Bleč i Lakšić 1966.) iz reda *Quercetalia pubescentis*. U zoni lokacije Lipske pećine, prisutna je zajednica *Rusco - Carpinetum orientalis punicetosum* na nagnutim brdskim terenima od Belvedera preko Vrtijeljke do Ceklina. U ovoj zajednici su prisutne sljedeće vrste: *Punica granatum* L. (šipak), *Paliurus spina - christi* Mill. (drača), *Juniperus oxycedrus* L. (kleka), *Rhamnus intermedium* Steud. & Hochst. (krkavina), *Cornus mas* L. (drijen), *Crategus monogyna* Jacq. (glog), *Asparagus acutifolius* L. (šparog), *Smilax aspera* L. (tetivka), *Clematis viticella* L. (skromutina), a u prizemnom sloju veliki broj pratilica: *Rubus ulmifolius* Schott. (kupina), *Dactylis glomerata* L. (pasja trava), *Teucrium polium* L. (dubačac), *Brachypodium* sp. i dr. Od vrsta drveća, srijeću se: *Carpinus orientalis* Mill. (bjelograbić), *Quercus pubescens* Willd. (hrast medunac, dub), *Fraxinus ornus* L. (crni jasen) i *Pistacia lentiscus* L. (kunovina, divlja pistacija). Vegetacija je u široj zoni lokacije Lipske pećine fragmentisana i čine je predstavnici zajednica *Scorzonero - Chrysoponietalia*, odnosno *Chrysopogoni - Satureion* koja pripada klimatogenoj zajednici bjelograbića sa kostrikom i šipkom (*Rusco - Carpinetum orientalis punicetosum*). U okviru zajednice *Chrysopogoni - Satureion* najznačajnija je zajednica *Stipo - Salvietum officinalis* koja je najrasprostranjenija u pašnjačkim kamenjarima u široj zoni pećine. Od biljnih vrsta koje čine navedenu zajednicu, izdvaja se pelim (*Salvia officinalis* L.) koji je između ostalog značajan kao medonosna biljka.

Fauna - životinjski svijet

U literaturi se za širu zonu navode uglavnom informacije o prisustvu divljači i to za sljedeće vrste: *Lepus europaeus* Pallas, 1778 (obični zec), *Vulpes vulpes* (Linnaeus, 1758) (lisica), *Sus scrofa* Linnaeus, 1758 (divlja svinja) i *Canis lupus* Linnaeus, 1758 (vuk), *Martes foina* (Erxleben, 1777) (kuna bjelica). Od ostalih sitnih sisara, primjećeno je prisustvo *Erinaceus concolor* Martin, 1838 (jež) i nekih vrsta miševa iz roda *Apodemus*. Od vodozemaca i gmizavaca, na ovom području se srijeće *Testudo hermanni* Gmelin, 1789 (šumska kornjača) koja je zaštićena vrsta. U okviru ornitofaune, može se istaći prisustvo *Alectoris graeca* (Meisner, 1804) (jarebica kamenjarka). Od ostalih ptica srijeću se vrste koje su uglavnom tipične za područja sa šumskim fragmentima ili makijom, odnosno pseudo-makijom/šikarom.

Na osnovu odredbi Zakona o zaštiti prirode, član 114 ("Sl. list CG", br. 54/16), potrebno je uraditi Studiju zaštite (revizije) za zaštićeno prirodno dobro. Korisnik zaštićenog prirodnog dobra, u skladu sa zakonom u obavezi je da kontinuirano sarađuje sa Prijestonicom koja vrši upravni nadzor nad zaštićenim prirodnim dobrom.



Slika 10. Lipska pećina

Jama Duboki Do- Njeguši, nalazi se na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kao Spomenik prirode (Rješenje o zaštiti objekata prirode „Sl. lista SRCG br. 30/68). Shodno nacionalnoj i IUCN kategorizaciji svrstana je u III kategoriju zaštićenog područja. Ova jama je jedna od najdubljih jama u Crnoj Gori (340m)¹³. U njoj je utvrđeno periodsko jezero na 120m i sifonsko jezero na dnu kao i pećinski nakit na više mesta. Značajna je kao geomorfološki i hidrološki objekat jer je bojenjem utvrđena veza sa izvorima kod Kotora. Za navedeno područje nedostaje Studija zaštite (revizije) zaštićenog prirodnog dobra shodno članu 35 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16), nije imenovan upravljač i nije donijet Plan upravljanja.



Slika 11. Njeguši

Na području Prijestonice Cetinje postoji mnoštvo speleoloških objekata, jama i pećina. S obzirom na karstnu podlogu terena, može se smatrati da na području Prijestonice postoji i do hiljadu speleoloških objekata. Posebnu pažnju sa aspekta zaštite imaju bukove šume na Obzovici i šuma sa potokom „Borovik“. Detaljna istraživanja će dati smjernice zaštite i valorizacije područja u narednom periodu.

Na predmetnoj lokaciji nema zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta.

Kulturno-istorijsko nasljeđe i kulturna dobra u Prijestonici Cetinje

Prijestonica Cetinje poznata je po bogatom kulturno-istorijskom naslijeđu. Na teritoriji Prijestonice nalaze se brojne institucije kulture (Centralna narodna biblioteka „Đurđe

Crnojević“, Državni arhiv Crne Gore, Narodni Muzej Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, Centar za konzervaciju kulturnih dobara, Ministarstvo kulture, Biblioteka „Njegoš,” Centralna biblioteka, KUD „Njegoš“ i druge organizacije i udruženja koja se bave kulturnom djelatnošću). Najznačajniji objekti u kojima se održavaju kultune manifestacije su Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ i Ljetnja pozornica. Na području Prijestonice Cetinje, nalaze se značajani segmenti crnogorske kulturne baštine, koji posjeduju status kulturno dobro. Status kulturnog dobra ima 115 kulturnih dobara, od toga, u istorijskom jezgru Cetinja 37, u zaštićenoj okolini Istarskog jezgra 4, na teritoriji gradske zone nalazi se još 7, dok se na ostaloj teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi 67 kulturnih dobara.

c) Opis lokacije projekta, posebno u pogledu osjetljivosti životne sredine geografskog područja na koje bi projekat mogao imati uticaj apsorpcionog kapaciteta prirodne sredine, uz obraćanje posebne pažnje na sljedeće:

močvarna i obalna područja i ušća rijeka;

Lokacija na kojoj se nalazi predmetni objekat ne nalazi se na močvarnom području, obalnom području i ušću rijeka.

površinske vode;

U blizini nema površinskih voda.

poljoprivredna zemljišta;

Na predmetnoj lokaciji nema poljoprivrednih površina

priobalne zone i morskua sredinu;

Lokacija se ne nalazi u priobalnoj zoni i zoni morske sredine.

planinske i šumske oblasti;

Na predmetnoj lokaciji se ne nalaze planinske i šumske oblasti.

područja na kojima ranije nijesu bili zadovoljeni standardi kvaliteta životne sredine ili za koje se smatra da nijesu zadovoljeni, a relevantni su za projekt;

Predmetni objekat zadovoljava uslove sa aspekta kvaliteta segmenata životne sredine.

apsorpcioni kapacitet prirodne sredine

Apsorpcioni kapaciteti predmetne lokacije je relativno dobri.

-U blizini lokacije nema površinskih voda.

-Priobalne zone i morska sredina su značajno udaljene.

-U blizini lokacije se ne nalaze šumska i planinska područja.

-Na predmetnoj lokaciji nema zaštićenih područja.

-Područje nije obuhvaćeno mrežom Natura 2000.

-Predmetno područje se nalazi u naseljenoj zoni.

-Na predmetnoj lokaciji nijesu registrovana nepokretna kulturna dobra.

-Uvidom u raspoloživu dokumentaciju utvrđeno je da na lokaciji nema vidljivih ostataka materijalnih i kulturnih dobara koji bi ukazivali na moguća arheološka nalazišta.

gusto naseljene oblasti:

Stanovništvo predstavlja osnovni faktor razvoja jedinica lokalne samouprave, posebno s aspekta brojnosti stanovništva i njegove strukture. U velikoj mjeri na razvoj stanovništva uticala su kretanja stanovništva, koja su u posljednjih dvadesetak godina prouzrokovana ekonomskim i društvenim promjenama. Prema podacima popisa iz 2011. godine ukupan broj stanovnika na teritoriji Prijestonice iznosi 16.657, što čini 2,7% ukupne populacije Crne Gore. Gustina naseljenosti iznosi 18,3 stanovnika/km², što Prijestonicu svrstava u grupu lokalnih samouprava sa najmanjom gustom naseljenosti. Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 5.747.

zaštićena i klasifikovana područja (strog rezervat prirode, nacionalni park, posebni rezervat prirode, park prirode, spomenik prirode, predio izuzetnih odlika) i predjeli i područja od istorijske, kulturne ili arheološke važnosti.

Na predmetnoj lokaciji nema zaštićenih prirodnih dobra.

Na samoj lokaciji, kao ni u njenom bližem okruženju ne postoje zaštićeni objekti i objekti kulturno- istorijske baštine.

Vegetacija

Raspored i prisustvo vegetacije uslovljavaju geografski položaj, reljef, geološka podloga i ekološki faktori.

U blizini predmetne prisutna je vegetacija karakteristična za podneblje.

3. KARAKTERISTIKE (OPIS) PROJEKTA

a) opis fizičkih karakteristika cjelokupnog projekta i po potrebi opis radova uklanjanja;

Predmetna lokacija se nalazi na katastarskim parcelama broj 1057/2, 1057/7, 1057/8, 1058/1, 1058/4, 1058/5, 1058/6, 1069/2 i 1057/1, 1057/6, 1059/1, 1059/3 KO Konak, opština Cetinje.

Proizvodni pogon se nalazi na katastarskim parcelama 1057/6, 1059/3, 1058/4 i 1057/8 KO Konak, Cetinje. Ukupna površina proizvodnog pogona iznosi 1323, 00 m².

Prostorije u proizvodnoj zgradici i mesta u krugu objekta su razmještene prema tehnološkoj povezanosti, a saglasno veterinarsko – sanitarnim zahtjevima. Tehnološka, tehnička i građevinska rješenja su savremena i ekonomična.

U proizvodnom pogonu nalaze se sledeće prostorije:

- prijem, prihvatanje i hlađenje svježeg mesa za preradu,
- rasjecanje i obrada mesa i mašinska obrada mesa za trajne kobasice,
- skladište soli i začina,
- komora za kosti, druge ne jestive dijelove i konfiskate,
- pranje i sanitacija opreme,
- pribor i sredstva za održavanje higijene,
- ulazni hol sa stepeništem za sprat,
- teretni lift,
- garderoba sa tušem i wc,
- prijem, prihvatanje i skladištenje smrznutog mesa za preradu,
- otpakivanje i defrostaciju mesa,

- prihvati skinute ambalaže,
- utovar proizvoda.
- hladno dimljenje proizvoda,
- sušenje i zrenje proizvoda,
- čajna kuhinja sa trpezarijom i odmor radnika,
- kancelarija veterinarske inspekcije,
- kancelarija tehnologa,
- sanitarnе prostorije,
- stepenište,
- otvaranje i obradu pršuta,
- narezivanje i pakovanje proizvoda,
- namrzavanje proizvoda,
- skladište repromaterijala i ambalaže za pakovanje,
- pakovanje proizvoda u zbirnu ambalažu,
- stepenište,
- spuštalica upakovanih proizvoda na nivo prizemlja.
- kancelarije uprave,
- sanitarnе prostorije,

Vertikalna komunikacija između spratova omogućena je pomoću teretnog lifta (platforme) i unutrašnjih stepenica.

Osiguran je hladan lanac u svim tehnološkim fazama koje to zahtijevaju, što je bitan uslov za održivost mesa i proizvoda.

Projekat je realizovan zbog čega izostaje opis predhodnih/pripremnih radova.

b) veličina i nacrti cjelokupnog projekta, planiranog proizvodnog procesa i tokova proizvodnje, počev od ulaznih sirovina do finalnog proizvoda, uključujući prateću infrastrukturu, organizaciju proizvodnje, organizaciju transporta, broj i strukturu zaposlenih;

Veličina objekta

Ukupna površina proizvodnog pogona iznosi 1323, 00 m².

Proizvodni pogon je opremljen tehnološkom opremom koja omogućava efikasno izvođenje najvažnijih tehnoloških operacija pri ovoj vrsti prerađe mesa. Prostorije za sušenje i zrenje proizvoda su klimatizovane tako da su cijele godine obezbjeđeni isti tehnološki uslovi u pogledu temperature, relativne vlažnosti i brzine ciruklacije vazduha. Sve ovo ima za cilj postizanje optimalnog kvaliteta i sprječavanje od mogućih propusta u proizvodnji, koji umanjuju kvalitet finalnog proizvoda.

Uslovi u pogledu izgradnje unutrašnjosti objekta

Podovi su izrađeni od antibakterijskih poliuretanskih materijala, koji se lako higijenski održavaju i koji nijesu klizavi, svjetle boje i lako se Peru, čiste i dezinfikuju. Na podovima je urađena hidroizolacija od odgovarajućih materijala. Podovi imaju odgovarajuće padove koji

potpuno eliminišu zadržavanje vode na njima. Pad poda a je cca 1,5%, dok je izvodnica do 2,5. Spojevi podova i zidova, kao i zidova međusobno, u svim prostorijama su zaobljeni. Površine zidova proizvodnih prostorija se održavaju lako, jer su izvedeni odnosno obloženi do tavanice vodootpornim materijalom ravnih i glatkih površina svjetle boje. Zidovi su urađeni panelima od eloksiranog aluminijuma svjetle boje, do plafona. Svi spojevi poda i zida i međusobni spojevi zidova imaju zaobljenja od rmin. 50 mm, tj. obrađeni tzv. "holkerom". Zidni paneli i holkeri su glatki, svjetle boje i da se lako peru i dezinfikuju. Plafoni su obrađeni vodonepropustljivim materijalom svjetle boje. Na zidu u visini min. 300 mm urađen je zidni dio hidroizolacije, monolitan sa podnom hidroizolacijom. Plafon je obrađen vodonepropustljivim materijalom svjetle boje. Uglovi zidova i stubovi, su zaštićeni štitnicima od inoxa, ravnih i glatkih površina, koji su izvedeni u istoj ravni sa zidnom površinom. Tavanice i unutrašnje krovne konstrukcije imaju ravne površine svjetle boje. Tavanice i unutrašnje krovne konstrukcije održavaju se tako da su bez oštećenja, konstruisani i izvedeni na način da se spriječi da čestice nečistoće, materijala kojim su obloženi i kondenzovana vodena para ne kontaminiraju sirovine ili proizvod. Prozori moraju imati okvire od inoxa. Donja ivica zidnog okvira priozora ili parapetni zid donje ivice je nagnut prema podu pod uglom od najmanje 25°. Prozori koji se otvaraju moraju imati zaštitne mreže protiv ulaska insekata. Zaštine mreže su izvedene da se mogu lako čistiti. Ako postoji mogućnost da tokom proizvodnje ulazi prašina, neprijatni mirisi i dim, prozori treba da budu zatvoreni. Vrata su izrađena od inoxa koji ne korodira i koji se lako higijenski održava i treba da se održavaju u ispravnom stanju. Okviri vrata su obloženi i izvedeni tako da njihovi spojevi sa zidom u istoj ravni sa površinom zida. Spoljna vrata, odnosno ulazna vrata u objekat se automatski zatvaraju i imaju vazdušnu zavjesu i tako su izgrađena da sprječavaju ulazak glodara i drugih štetočina u objekat. Vazdušna zavjesa je izvedena da se automatski uključuje pri otvaranju vrata.

Prostorija za higijensko održavanje opreme

U prostorijama ili izdvojenom prostoru za higijensko održavanje opreme postoje dovodi hladne vode i tople vode temperature najmanje 82 °C i kružni termometar ugrađen na izlaznom dijelu cijevi za toplu vodu. Za držanje pribora i sredstava za održavanje higijene (ručni alat, sredstva za čišćenje, pranje i dezinfekciju i sl.) postoji posebna prostorija koja se zaključava.

Prostorije za prijem i otpremanje proizvoda

Objekat u kome se vrši rasjecanje ili obrada mesa ima odvojene prostorije za prijem i otpremanje neupakovanih mesa (trupova, polutki ili četvrti) i upakovanih mesa osim ako se prijem i otprema ne obavljuju u različito vrijeme.

Prostorija za prijem mesa i/ili otpremanje proizvodima ima: istovarno- utovarnu rampu sa vazdušnom zavjesom kao i drugu vrstu zaštite (vrata, gumeni ili plastični štitnici i sl.) protiv ulaska insekata i glodara i sprječavanja uticaja spoljne sredine, kao i u neposrednoj blizini opremu za pranje ruku.

Za istovar i utovar neupakovanih mesa obezbijeđen je kolosjek za transport.

Mesa pri prijemu u objekat mora da bude ohlađeno i da ima temperaturu do + 7 °C
Na spoljnim zidovima prostorija za hlađenje i smrzavanje postoje termografi.

Prostorija za rasjecanje i obradu mesa

Meso za rasjecanje i obradu iz prijemne prostorije doprema se u radne prostorije postupno i po potrebi, bez nagomilavanja.

Za kontrolu temperature vazduha u prostoriji za rasjecanje, na vidnom mjestu, postavljen je najmanje jedan termometar za praćenje temperature i termograf za stalno lokalno registrovanje temperature.

Uređaji za hlađenje ne smiju biti postavljeni iznad radnih površina.

Za pranje ruku i sanitaciju ručnog alata postoji dovoljan broj opreme za pranje ruka i uređaja za sanitaciju.

Temperatura vazduha u radnim prostorijama je do +12 °C.

Pri rasjecanju, odkoštavanju i obradi održava se temperatuta mesa do +7 °C.

Prostорије за солјенje и пиење

Просторије за солјене и пиење, су грађевински одвојене од осталих производних просторија, али функционално повезане према технолошком процесу производње. У просторији за солјене температура ваздуха је до +12 °C.

Просторије за складиштење и отпремање готових производа

У објекту постоје просторије за складиштење и збирно паковање и отпремање готових производа, које по величини одговарају капацитету производње и хигијенским условима.

У зависности од врсте производа складиштење, збирно паковање и отпремање производа се обавља на одговарајућим температурама у складу са посебним прописима. У просторијама за складиштење зависно од величине постављен је довољан број темометара.

Операције паковања и етикетирања производа обављају се у посебној просторији. На издвојеном простору на коме се врије етикетирање и паковање готових производа постављена је опрема за прanje руку.

За складиштење неупакованих и упакованих производа постоје посебне просторије.

Просторије за складиштење зачина, адитива и додатака

У објекту постоји просторија одговарајуће величине, за складиштење и припремање соли, других зачина, додатака и адитива. У просторији за зачине и адитиве постоји опрема за прanje руку.

Просторије за потребе радника

У објектима постоје просторије за пресвлачење радника (garderobe) и sanitame просторије (купатила и тоалети) одвојене за мушкарце и жене. Garderobe и sanitarije су hodником повезане са производним просторијама. У оквиру garderoba уређене supросторије или простор за prijem prljave i izdavanje чисте заштите одјеће.

Garderobe i sanitарне просторије имају природну вентилацију. У garderobama се за сваког zaposlenog radnika obezbeđen je poseban ormara za civilno odijelo i obuću као и омар за radnu одјећу i obuću, u коме се може ostavljati i ručni alat. Ormar je izrađen od materijala koji se lako хигијенски оdržava i postavljen na postolje sa krovnom površinom nagnutom naprijed pod uglom od najmanje 25°. U garderobi su obezbjeđena i sjedišta која су izrađena од материјала који се лако хигијенски državaju. U garderobama постоји и посебно предвиђено место за остављање радне обуće, које је одговарајуће опремљено (držači), као и посебан простор (kasete) за ručni alat i držači за kecelje.

Pотрошња електричне енергије

Objekat se električnom energijom napaja sa elektro distributivne mreže grada.

Potrošnja vode

U objektima postoje tri sistema, i to sistemi za :

tehnološku vodu $T = 14 - 15 \text{ } ^\circ\text{C}$

tehnološku vodu $T = 45 \text{ } ^\circ\text{C}$

tehnološku vodu $T = 85 \text{ } ^\circ\text{C}$

Priprema tople vode vrši se odgovarajućim bojlerima. Svi nosači, konzole i pomoći materijal koji služi za cjevovod su toplocinkovani.

Opšti uslovi za kanalizaciju su sledeći:

- Voda iz lavaboa ima svoj "S" sifon za direktno ulivanje vode u kanalizaciju,
- Svaka mašina koja troši vodu takođe da ima sistem za ulivanje otpadnih voda u kanalizaciju,
- Na svakih 25 - 30 m slobodne površine nalazi se po jedan slivnik sa rešetkom,
- Rešetka na slivniku se zaključava i onemogućava vađenje lonca za skupljanje čvrstih otpadaka.
- Sva unutrašnja kanalizacija izvedena je od plastičnih, livenih ili čeličnih cijevi odgovarajućeg presjeka.
- Sva unutrašnja kanalizacija je spojena sa spoljašnjom.
- Sve kade isparivača "S" sifonom direktno su povezane sa kanalizacijom, a sifon je postavljen bliže isparivačima, i tačno ispod isparivača sa donje strane izolovan.
- Sve vertikale od slivnika su dimenzionisane sa $\varnothing 100 \text{ mm}$.

Uslovi u pogledu opreme

Oprema koja se upotrebljava u objektima održava se u ispravnom stanju i izrađena je od materijala čvrstog, neporozog, neapsorbujućeg, bezmirisnog i otpornog na koroziju koji ne smije da stupa u reakciju sa bilo kojim sastojkom proizvoda, jedinjenjem za pranje i dezinfekciju ili sredstvom za održavanje opreme.

Konstrukcija i način postavljanja opreme omogućuje njenu lako i higijensko održavanje i zaštitu proizvoda.

Površina opreme koja dolazi u neposredan dodir sa proizvodima nema udubljenja, pukotine, otvorene spojeve, neravne ivice i skrivene uglove ili bilo kakva oštećenja, a sva zavarena mjesta treba da su ravna, glatka i u istoj ravni sa okolnom površinom.

Koloseci

Koloseci (šine) na koje se kače meso i proizvodi su izrađeni materijala otpomognog na koroziju (od inoxa) i postavljeni su na dovoljnoj udaljenosti od zidnih i podnih površina. Nosači kolosjeka su izrađeni od inoxa.

Prenošenje proizvoda

Sirovine i proizvodi mogu se prenositi pokretnim posudama koje su konstruisane i izvedene tako da se izbjegne rizik od kontaminacije i koje se lako higijenski održavaju. Sva oprema koja služi za prenošenje mora se održavati u ispravnom stanju. Oprema koja se koristi za prenošenje proizvoda ne smije da se koristi u drugue svrhe.

Pokretne posude za držanje, skladištenje i transport sirovina i proizvoda su izrađene od inoxa i imaju ravne i glatke površine, zaobljene i ravne spojeve, bez udubljenja, nepristupačnih uglova i oštećenja.

Oprema za držanje, skladištenje i transport proizvoda ne smije da se koristi za transport ne jestivih proizvoda. Nepokretne posude (bazeri) moraju biti nepropustljive i imati sopstveni sistem za odvod otpadnih voda posle pranja.

Radni stolovi

Radni stolovi u proizvodnim prostorijama su izrađeni od inoxa imaju glatke i ravno površine tako da se mogu lako higijenski održavati. Ako je dio površine radnog stola izrađen od plastičnog materijala, odnosno od tvrde plastike, one treba da budu ravne i lako pokretne.

Oprema za pranje ruku

U proizvodnim prostorijama u kojima se sirovine i proizvodi obrađuju ili prerađuju mora biti pravilno raspoređena oprema za pranje ruku. Oprema za pranje ruku sastoji se od:

- lavaboa, sa nožnim pogonom ili na drugi odgovarajući način (fotoćelija i dr.), radi sprječavanja širenja kontaminacije, koji jesnabdjeven hladnom i toplo vodom.

Odvod vode iz lavaboa mora biti povezan sa kanalizacijom preko vodenog zatvarača (sifona)

- posude sa sredstvom za pranje ruku;

- papirnatih peškira postavljenih iznad ili pored lavaboa;

- posude za upotrebljene papimate peškire, smještene u neposrednoj blizini lavaboa.

Uređaj za sanitaciju

Uređaj za sanitaciju noževa, testera i druge ručne opreme (sterilizator), u proizvodnim prostorijama mora da bude u potrebnom broju, postavljeni i pravilno raspoređeni, izrađeni od inoxa odgovarajućeg oblika i veličine ili alternativni sistem sa istim efektom sanitacije, koji mogu biti pojedinačni ili zbirni. U uređaju za sanitaciju mora da se obezbjedi voda temperature najmanje 82 °C. Uređaj za sanitaciju mora da ima cijev za dovod vode, obezbjeđen protok (prelivna cijev, prelivna površina i dr.) i rešetku za noževe i drugi alat koji se nalazi ispod nivoa vode.

Osvjetljenje

Proizvodne prostorije, radne površine i predmeti rada moraju biti osvjetljeni prirodnim ili vještačkim svjetлом odgovarajućeg intenziteta. Radi obezbjedenja prirodnog osvetljenja, staklo ili drugi materijai na prozorima treba da bude neobojen i potpuno providan. Vještačko osvetljenje mijora da obezbedi difuznu svjetlost koja ne mijenja boju osvjetljenog predmeta. Svjetlosni izvori treba da budu tako raspoređeni da svjetlosi u prostoriji bude što je moguće više ujednačena. Svjetlosni izvori moraju da budu postavljeni tako da cijelu radnu površinu osvjetljavaju predvidenom jačinom svjetlosti i bez stvaranja sjenki. Izvor vještačkog svjetla treba da bude postavljen u armaturu od nerđajućeg materijala i zaštićen zatvorenim, pronarčanim ili providnim štitnikom od plastike. Nije dozvoljeno korišćenje staklenih i emajliranih štitnika u proizvodnim prostorijama. Horizontalni i vertikalni razvodi električne mreže u proizvodnim prostorijama i iznad radnih površina moraju da budu zaštićeni odgovarajućim štitnicima.

Jačina osvetljenosti na pojedinim radnim mestima iproizvodnim prostorijama treba da iznosi:

- na mjestu na kome se prilikom prijema pregleda meso i sa koga se otpremaju proizvodi - 500 lx, na visini od 1m od poda;

- u prostorijama za prihvatanje i skladištenje ohlađenog i zamrznutog mesa — HO lx, na visini od 1m

- u svim proizvodnim prostorijama gdje rade ljudi na obradi mesa i izradi proizvoda, najmanje 220 lx, u visini radnih površina;
- u svim prostorijama u kojima se dime i suše proizvodi, u magacinu gotove robe i u svim vrstama skladišta proizvoda - 110 lx.

Ventilacija i hlađenje

U prostorijama objekta mora se obezbjediti prirodna ili vještačka ventilacija. Otvori za dovod svježeg vazduha moraju biti postavljeni tako da ne dođe do kontaminacije vazduha prašinom, neprijatnim mirisima i sl. Ti otvori mora da budu snabdjeveni filterima i zaštitnom mrežom protiv ulaska insekata. Rashladne instalacije treba da zadovoljavaju sledeće uslove:

- sredstvo za hlađenje je freon,

- razvod voditi cjevovodima pri tavanici, a izolovati ih po propisu,

- materijal vješanja treba da je od nerđajućeg materijala,

- ispod isparivača predvidjeti kade od nerđajućeg materijala za prihvatanje kondenzata sa odvodima, preko "S" sifona, direktno u kanalizaciju. Kada treba da je izolovana radi sprečavanja kondenzovanja.

Higijena zaposlenog osoblja

Pri radu u objektima, zaposleno osoblje koje radi u proizvodnji i dolazi u neposredni dodir sa sirovinama i proizvodima obavezno je da koristi radnu odjeću i obuću bijele boje, a kada je to potrebno i zaštitnu odjeću i obuću, da održava ručni alat na higijenski način i da se pridržava uslova o veterinarsko- sanitarnom redu. Radnici moraju da nose zaštitne mrežice. Radnu odjeću radnik mijenja svakodnevno, a ako to priroda posla zahteva i češće. Za higijensko održavanje radne odjeće mora se obezbjediti pranje i sušenje, korišćenjem sopstvenih peronica ili korišćenjem usluga drugih peronica.

Ručni alat i druga ručna oprema (drške satara, noževa, oštrača, kuka, korice za držanje noževa, lanac za držanje korica i sl.) mora biti izrađen od nerđajućeg metala ili plastike. Ručni alat i druga ručna oprema se u toku rada mora održavati u higijenski ispravnom stanju. Zavisno od prirode posla, a obavezno posle svakog pravljanja, ručni alat se mora sanitirati vodom temperature najmanje 82 °C. Posle završetka rada samo očišćen i opran ručni alat i druga ručna oprema, ostavlja se na za to određeno mjesto.

Radnici zaposleni u neposrednoj proizvodnji moraju biti podšišani i obrijani i moraju imati urednu kosu. Nokti na prstima ruku. moraju uvek biti čisti i uredno podrezani. U proizvodnim prostorijama zabranjeno je pri radu nošenje ručnih satova i nakita, kao i upotreba kozmetičkih sredstava. Pre ulaska u toalet moraju da se ostave na za to određeno mesto ručni alat i deo zaštitne odjeće (kecelja i mantil).

Radnici zaposleni u proizvodnji moraju biti zdravi i ne smiju da budu prenosiovi i izlučivači uzročnika bolesti ili kontaminenata na hranu životinskog porijekla. Ozlede na rukama moraju da se zaštite gumenim rukavicama ili naprstkom. U proizvodnom pogonu u posebno odvojenoj prostoriji, nalaze se lager komore za zamrznutu meso i klima komore.

Klima komora

Klima komora obezbeđuju najpovoljnije uslove za zrenje trajnih proizvoda od mesa, nezavisno od spoljnih uslova klimatskih uslova, godišnjih doba, podneblja i lokacije. Komore za zrenje su namijenjene za drugu fazu fermentacije kod termički neobrađenih trajnih mesnih proizvoda ili za sušenje termički obrađenih trajnih mesnih proizvoda. Pogodne su za fermentirane proizvode sa starter kulturama, isto kao i za GDL i klasničnu proizvodnju

trajnih pršuta. Omogućavaju proces zrenja. Ključni dio proizvodnje pršuta je zrenje. Nakon dimljenja, pršuti idu na skladištenje, odnosno fermentaciju i trebaju odležati deset mjeseci da bi krajnji proizvod bio pravi pršut. Zrelost pršuta najčešće se utvrđuje po kalu, odnosno kada on kalira 40 do 45%, tada se radi o zrelome pršutu. Ali, zrelost se može utvrditi i vremenski. Miris nedozrelog pršuta i onog posve zrelog drastično je različit, a i kad igлом probadate meso, već se po otporu može odrediti zrelost pršuta.

Tehnološki proces

U proizvodnom pogonu proizvode se sledeći proizvodi:

Proizvodi sušeni na tradicionalan način:

- Pršuta 250 tona/ na godišnjem nivou;
- Pančeta 30 tona/ na godišnjem nivou;
- Vrat 40 tona/ na godišnjem nivou;
- Pečenica 50 tona/ na godišnjem nivou;
- Kobasica 20 tona/ na godišnjem nivou;
- Kosti (špic rebra) 10 tona/ na godišnjem nivou;

Proizvodi sušeni u automatskoj pušnici:

- Pečenica 30 tona/ na godišnjem nivou;
- Vrat 20 tona/ na godišnjem nivou;
- Hamburška slanina 30 tona/ na godišnjem nivou;

Kuvani proizvodi:

- Šunka (pica) 20 tona/ na godišnjem nivou;

Specifikacija opreme i uređaja za proizvodni proces u pogonu za preradu mesa i mesnih prerađevina

- radni sto (7 kom.);
- sistem rashlade sa isparivačem za komore, plusni režim (2 kom.);
- ledomat (1 kom.);
- volf (1 kom.);
- punilica (1 kom.);
- sto za punjenje kobasica (1 kom.);
- kuter kolica (8 kom.);
- tumbler (2 kom.);
- injektor (1 kom.);
- kazan za kuvanje (1 kom.);
- atmos (2 kom.);
- sistem tuševa za tuširanje proizvoda (1 kom.);
- atmos kolica (12 kom.);
- uređaj za vađenje kosti (1 kom.);

- uređaj za presovanje pršuta(1 kom.);
- slajs mašina (1 kom.);
- tiromat(1 kom.);
- vakuumirka (1 kom.);
- stona vaga sa etiketirkom (5 kom.);
- lavabo za pranje ruku (13 kom.);

Opis tehnološkog precesa

Prijem mesa i reprematerijala

Prijem ohlađenih polutki ili obrađenih dijelova svinjskih polutki obavlja se u prizemlju objekta, preko prijemne prostorije. Meso za preradu se nabavlja iz zemalja Evropske Unije i hladnjačom dobavljača se transportuje do objekta. Nakon prijemne kontrole, koja obuhvata provjeru prateće dokumentacije, uslova transporta i stanja robe, meso se istovara, mjeri i prihvata u rashladnu komoru. Ukoliko se prima zamrznuto meso, ono se prebacuje u minusnu komoru. Prijem soli, začina i dodataka vrši se u prizemlju objekta i nakon prijemne kontrole, koja obuhvata provjeru prateće dokumentacije, uslova transporta i stanja robe, skladište se u namjenskoj prostoriji. Ambalaža se prima u prizemlju objekta i nakon prijemne kontrole, koja obuhvata provjeru prateće dokumentacije, uslova transporta i stanja robe, smješta se u prostoriju za skladištenje u neposrednoj blizini prostorije za pakovanje gotovih proizvoda.

Izrada suhomesnatih proizvoda i fermentisanih kobasicica

Meso se iz rashladne prijemne komore upućuje u proizvodnu prostoriju. Prema potrebi proizvodnje zamrznuto meso se iznosi iz komore, u predprostoru ispred minusne komore otpakuje iz transportne ambalaže, stavlja u kolica i teretnom platformom podiže u prizemlje i upućuje u proizvodnu prostoriju, na defrostaciju i soljenje. Svježe meso se iz rashladne komore upućuje u proizvodnu prostoriju u kojoj se dodatno vrši dodatna obrada osnovnih djelova, a potom se obrađeni pršuti i pandlovano meso prerađuju ili stavlju na salamurenje. Meso (obresci) i masno tkivo namjenjeno za izradu fermentisanih (trajnih) kobacisa se u poseboj prostoriji u prizemlju mašinski obrađuju i usitnjavaju i pune u omotače. Razmjeravanje se obavlja na podnoj vagi. Masa za kobasice se puni u crjeva pomoću punilice.

Crijeva se ručno vezuju kanapom, kobasice se prihvataju na radni sto, slažu na štapove i teretnom platformom podižu na sprat objekta, gdje se obavlja hladno dimljenje. Kosti koje se dobijaju prilikom pandlovanja sakuplaju se u posude sa poklopcem i odnose u posebnu rashladnu komoru.

Soljenje i piježenje (presovanje) pršuta obavlja se posebnoj prostoriji u prizemlju objekta. Butovi namjenjeni za proizvodnju pršuta se ručno sole na radnim stolovima. Zatim se u više redova slažu na plastične palete i ostavljaju u soli određeni period vremena. Posle soljenja se pršuti pijeze tako što se daske u više redova slažu, red butova pa red dasaka, na koje se na vrhu stavlju bačve sa vodom tzv. „badanje“, koje svojom težinom vrše piježenje (presovanje) pršuta. Potrebna količina soli se donosi iz centralnog skladišta, koje se nalazi u posebnoj prostoriji, neposredno pored glavne proizvodne prostorije. Sirovi proizvodi se podižu na sprat objekta pomoću teretne platforme, koja je namjenjena isključivo za transport proizvoda, a radici se kreću stepeništem.

Dimljenje, zrenje i sušenje pršuta, drugih komadnih suhomesnatih proizvoda i fermentisanih suvih kobasicica obavlja se na spratu objekta, na tradicionalan način, korišćenjem prirodnih uslova. Proizvodi se na spratu određeno vrijeme hladno dime, a zatim se podvrgavaju procesu

zrenja, tokom kojeg dobijaju karakteristične osobine gotovih proizvoda. U periodima suvog vremena sušenje pršuta se obavlja provjetravanjem prostorija, stvaranjem uslova za promaju, dok se u periodima vlažnog vremena sušenje pršuta obavlja dimnljenjem bukovim drvima ili piljevinom, pri čemu se stvara veća koncentracija dima u prostoriji da bi se postigla temperatura od 15°C do 23°C (u zavisnosti od zrenja pršuta). U cilju smanjenja emisije štetnih gasova u toku dimnjena, nosilac projekta je dužan postaviti filter za dimne gasove, koji će imati funkciju zadržavanja čvrstih čestica i dima, kako bi se negativan uticaj na okolinu smanjio na najmanju moguću mjeru. Gotovi, osušeni proizvodi se iz sušara na spratu prenose u magacin gotovih proizvoda, koji sa takođe nalaze na spratu objekta. U toj prostoriji proizvodi ostaju dok se ne ukaže potreba da se šalju u promet. Tada se teretnom platformom spuštaju u prizemlje, na pakovanje

Izrada dimljenih proizvoda od mesa i barenih kobasicica

„Polutrajne“ kobasice i dimljeni proizvodi od mesa se obrađuju u posebnom dijelu objekta. Salamurenje se obavlja vlažnim postupkom, pomoću pikl-injektora i tabler uređaja. Termička obrada (pasterizacija) dimljenih proizvoda od mesa obavlja se u automatskoj pušnici sa dimogeneratorom. Termička obrada (pasterizacija) dimljenih proizvoda kobasica vrši se u kadama za kuvanje ili u automatskoj pušnici. Nakon termičke obrade, kobasice u nepropustljivom omotaču se hlađe tuširanjem. Proizvodi se nakon termičke obrade, prebacuju u komoru za hlađenje, a zatim se upućuju na pakovanje

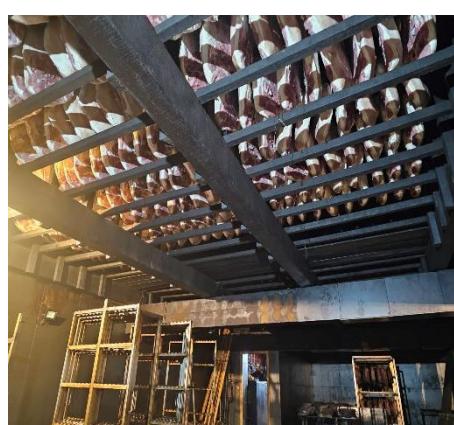
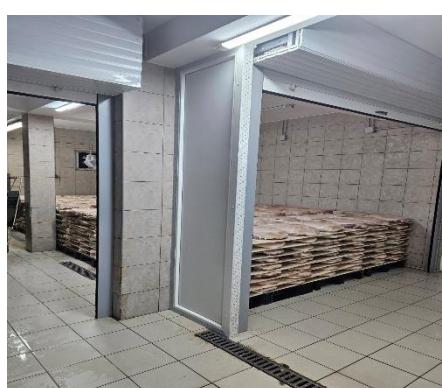
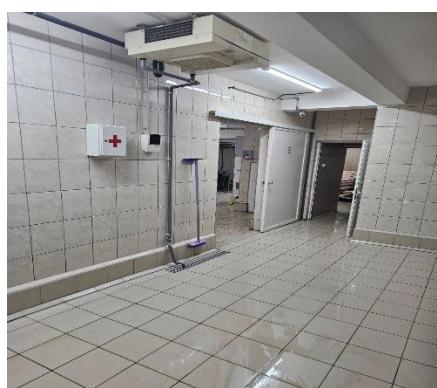
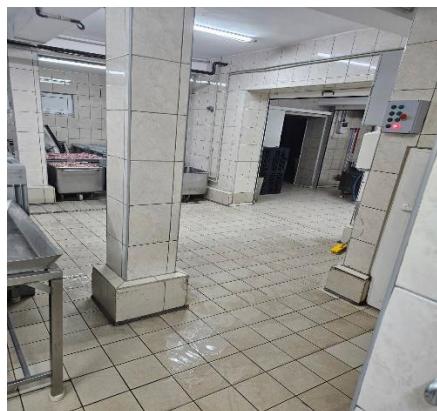
Pakovanje i otprema gotovih proizvoda

Pakovanje i ambalažiranje proizvoda obavlja se u posebnom odjeljenju u prizemlju objekta. Pakovanje i narezivanje proizvoda i fermentisanih suvih kobasicica vrši se u posebnom prostoru, gdje se gotovi proizvodi po potrebi obrađuju (skida se koža i vadi kost) a zatim se proizvodi presuju , tako da se mogu lakše narezivati. Jedan dio proizvoda se narezuje prije pakovanja, dok se ostatak pakuje u komadu. Ambalaža se donosi iz centralnog skladišta koje se nalazi na spratu objekta, odakle se spušta teretnom platformom. Iz prostorije za pakovanje proizvodi se odnose u ekspediciju komoru, odakle se vrši otprema. Transport gotovih proizvoda vrši se sopstvenim vozilom do objekta kupca.

U drugom odjeljenju vrši se pakovanje dimljenih proizvoda i barenih kobasicica. Proizvodi se razmjeravaju na stonoj vagi i vakumiraju na vakuumirci. Zatim se odnose u ekspediciju komoru, odakle se vrši otprema. Transport gotovih proizvoda vrši se sopstvenim vozilom do objekta kupca.

Prateće djelatnosti

U posebnom dijelu proizvodnog pogona, na spratu, nalaze se prostorije za potrebe zaposlenih. Radnici preko posebnog ulaza u objekat, penju se na sprat do garderobe, gdje se presvlače u radnu odjeću i zatim spuštaju u proizvodnju. Na ovaj način je izbjegnuto ukrštanje puteva radnika. U ovom dijelu objekta se još nalaze i sanitarni čvor, trpezarija sa čajnom kuhinjom, kao i kancelarije. Pranje pokretne opreme obavlja se u posebnom odjeljenju. Oprema za pranje i sredstva za pranje smještena su u posebnoj prostoriji. Kosti koje se dobijaju prilikom pandlovanja sakupljaju se u posude sa poklopcem i odnose u posebnu rashladnu komoru. Nejestivi sporedni proizvodi životinjskog porijekla (otpadi od pripreme i obrade mesa - mulj od pranja i čišćenja i otpad od životinjskog tkiva) odvoze se vozilom specijalizovanog ovlašćenog preduzeća, na osnovu ugovara.



Na slikama iznad dat je prikaz proizvodnog pogona

c) mogućem kumuliranju sa efektima drugih postojećih i/ili odobrenih projekata;

Ne postoji mogućnost kumuliranja ovog objekta sa drugim objektima.

d)korišćenju prirodnih resursa i energije, naročito tla, zemljišta, vode i biodiverziteta;

Za potrebe objekta koristi se električna energija sa elektrodistributivne mreže.

Objekat je priključen na gradsku vodovodnu mrežu.

Koriste se bukova drva i bukova piljevina.

Koriste se aditivi (kuhinjska so, nitritna so, bijeli biber, bijeli luk, sojin izolat, karagenan, dekstoza, polifosfat, Na-eritrobat).

e) stvaranju otpada i tehnologiji tretiranja otpada (prerada, reciklaža, odlaganje i slično);

Komunalni otpad se sakuplja i razvrstava u posebnim posudama i predaje ovlašćenom preduzeću.

Sanitarne otpadne vode se odvode u vodonepropusnu septičku jamu.

Tehnološke otpadne vode se odvode u separator masti i ulja. Jednom godišnje vršiti kontrolu prečišćene vode iz separatora masti i ulja. Prečišćena otpadna voda mora da zadovoljava uslove prema Pravilniku o kvalitetu i sanitarno tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda. (Sl.list Crne Gore br. 056/19 od 04.10.2019).

U procesu proizvodnje nastaje otpad od životinjskog tkiva i mulj od pranja i čišćenja.

Prema Pravilniku o klasifikaciji otpada i katalogu otpada (Sl.list Crne Gore br.059/13 od 26.12.2013 i 083/16 od 31.12.2016), ovaj otpad je svrastan 02 grupu. Ovaj otpad se sakuplja i predaje ovlašćenom subjektu.

Otpad od životinjskog tkiva klasifikovan je kao (020102) i ne spada u kategoriju opasnog otpada.

Otpad mulj od pranja i čišćenja klasifikovan je kao (020101) i ne spada u kategoriju opasnog otpada.

Količina pepela koja nastaje pri procesu dimljenja pršute javlja se u malim količinama pakuje se i koristi kao đubrivo.

f) zagadivanju, štetnim djelovanjima i izazivanju neprijatnih mirisa, uključujući emisije u vazduh, ispuštanje u vodotoke, odlaganje na zemljište, buku, vibracije, toplotu, ionizujuća i nejonizujuća zračenja;

U toku procesa sušenja pršuta bukovim drvima, dolazi do emisije čestica dima u vazduh. S obzirom da se za proces sušenja koristi prirodna sirovina (bukovo drvo) ne očekuje se značajan uticaj na vazduh.

Emisije gasova koje nastaju od prevoznih sredstava za dovoz sirovina i odvoz gotovih proizvoda su privremenog karaktera i njihov uticaj je zanemarljiv.

Sanitarne otpadne vode se odvode u vodonepropusnu septičku jamu.

Tehnološke otpadne vode se odvode u separator masti u ulja.

Pri funkcionisanju objekta neće doći do ispuštanja otpadnih voda u vodotoke.

Komunalni otpad se sakuplja i razvrstava u posebnim posudama i predaje ovlašćenom preduzeću.

Otpad od životinjskog tkiva i mulj od pranja i čišćenja se sakuplja i predaje ovlašćenom subjektu.

Pri funkcionisanju objekta nema odlaganja na zemljište, koje bi ugrozilo životnu sredinu.

Usled rada pogona buka koja nastaje pri radu pogona koji je zatvorenog tipa nema uticaj na životnu sredinu.

Buka koja nastaje od prevoznih sredstava je lokalnog karaktera i javlja se samo pri dopremanju sirovina i odvozu gotovih proizvoda.

Na predmetnoj lokaciji ne dolazi do stvaranja vibracija.

Pri radu pogona ne dolazi do stvaranja jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja.

g) rizik nastanka udesa i/ili velikih katastrofa, koje su relevantne za projekat, uključujući one koje su uzrokovane promjenom klime, u skladu sa naučnim saznanjima;

U toku gradnje i eksploracije u određenim situacijama, koje su najčešće posljedica odstupanja od propisanih tehnoloških i tehničkih mjera i pravila, može doći do određenih udesnih situacija koje se najčešće karakterišu pojavom požara, iscrenja goriva i maziva, ograničenih eksplozija oslobođenih gasova, pojavom kliženja, urušavanja i nekontrolisanih slijeganja. Sve navedene udesne situacije u manjoj ili većoj meri mogu biti uzroci negativnih uticaja na životnu sredinu.

Eksploracija predmetnog objekta neće izazvati bilo kakav rizik.

h) rizik za ljudsko zdravlje (zbog zagađenja vode ili zagađenja vazduha i druge).

Proizvodni pogon se nalazi na katastarskim parcelama 1057/6, 1059/3, 1058/4 i 1057/8 KO Konak, opština Cetinje. Ukupna površina proizvodnog pogona iznosi 1323, 00 m².

Eksploracija objekta neće negativno uticati i predstavljati rizik za ljudsko zdravlje.

4. VRSTE I KARAKTERISTIKE MOGUĆEG UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU

a) veličini i prostornom obuhvatu uticaja projekta (kao što su geografsko područje i broj stanovnika na koje će projekat vjerovatno uticati);

S obzirom na namjenu objekta ne očekuje se uticaj na okolno stanovništvo, kao ni uticaj na zaposlene u objektu.

b) prirodi uticaja (nivo i koncentracija emisija zagađujućih materija u vazduhu, površinskim i podzemnim vodama, zemljištu, gubitak i oštećenje biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa, gubitak zemljišta i drugo);

Uticaj na kvalitet vazduha

S obzirom da se za proces sušenja koristi prirodna sirovina (bukovo drvo) ne očekuje se značajan uticaj na vazduh.

Emisije gasova koje nastaju od prevoznih sredstava za dovoz sirovina i odvoz gotovih proizvoda su privremenog karaktera i njihov uticaj je zanemarljiv.

Kada je funkcionisanje projekta u pitanju ne postoji mogućnost prekograničnog uticaja na kvalitet vazduha.

Uticaj na kvalitet voda

Sanitarne otpadne vode se odvode u vodonepropusnu septičku jamu.

Tehnološke otpadne vode se odvode u separator masti i ulja. Jednom godišnje vršiti ispitivanje prečišćene vode iz separatora masti i ulja.

Pri radu projekta ne dolazi do ispuštanja otpadnih voda u podzemne i površinske vode.

Ne postoji mogućnost uticaja projekta na prekogranično zagađenje voda.

Uticaj na zemljište

Na predmetnoj lokaciji je već izgrađen predmetni objekat, tako da je uticaj na zemljište već izvršen.

Funkcionisanjem projekta ne dolazi do odlaganja otpada na zemljište.

Ne postoji mogućnost uticaja projekta na prekogranično zagađenje zemljišta.

Uticaj na lokalno stanovništvo

Funkcionisanjem projekta ne dolazi do promjene u broju i strukturi stanovništava u ovoj zoni.

Funkcionisanjem projekta neće doći do povećanja koncentracije stanovništva, a samim tim ni do povećanja naseljenosti, jer se radi o projektu koji već postoji na predmetnoj lokaciji. Funkcionisanjem projekta ne očekuju se značajni uticaji na lokalno stanovništvo.

Uticaj na floru i faunu

Funkcionisanje projekta na predmetnom području neće imati negativan uticaj na floru i faunu okolnog područja, obzirom na prirodu projekta i njegovu lokaciju.

Uticaj na ekosistem i gologiju

U toku eksploatacije projekta neće doći do gubitka i oštećenja geoloških paleontoloških i geomorfoloških osobina terena.

Jačina i složenost uticaja;

Realizacija projekta ove vrste ne može biti u suprotnosti sa okruženjem. Jačina uticaja je neznatna.

Što se tiče složenosti uticaja projekat neće imati uticaja na životnu sredinu jer će se nosilac projekta pridržavati standarda iz oblasti zaštite životne sredine, zaštite na radu i zaštite od požara.

Uticaj na zaštićena prirodna i kulturna dobra

Na predmetnoj lokaciji nema zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara, tako da se ne može govoriti o uticaju prilikom eksploatacije objekta na iste.

očekivani nastanak, trajanje, učestalost i vjerovatnoća ponavljanja uticaja;

Učestalost i ponavljanje mogućih uticaja neće biti izražena, dok će vizuelni efekat biti prisutan čitavo vrijeme.

kumulativnom uticaju sa uticajima drugih postojećih i/ili odobrenih projekata;

Ne postoji mogućnost kumulativnog uticaja predmetnog objekta sa drugim objektima u okruženju.

mogućnost efektivnog smanjenja uticaja

Analizirajući projekat, izdvojene su mјere za sprečavanje, smanjenje i otklanjanje negativnih uticaja na životnu sredinu, koje potrebno sprovoditi u toku funkcionisanja projekta u cilju smanjenja negativnog uticaja na namanju moguću mjeru.

5. OPIS MOGUĆIH ZNAČAJNIH UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU

Uticaji mogu biti privremeni i stalni. Privremeni uticaji su vezani za izgradnju objekta, kako je objekat već izgrađen onda ovi uticaji nisu relevantni. Stalni uticaji vezani su za eksploataciju objekta.

a) očekivanih zagadjujućih materija i emisija i proizvodnje otpada

U toku procesa sušenja pršuta bukovim drvima, dolazi do emisije čestica dima u vazduh. S obzirom da se za proces sušenja koristi prirodna sirovina (bukovo drvo) ne očekuje se značajan uticaj na vazduh.

Emisije gasova koje nastaju od prevoznih sredstava za dovoz sirovina i odvoz gotovih proizvoda su privremenog karaktera i njihov uticaj je zanemarljiv.

Sanitarne otpadne vode se odvode u vodonepropusnu septičku jamu.

Tehnološke otpadne vode se odvode u separator masti u ulja.

Pri funkcionisanju objekta neće doći do ispuštanja otpadnih voda u vodotoke.

Komunalni otpad se sakuplja i razvrstava u posebnim posudama i predaje ovlašćenom preduzeću.

Otpad od životinjskog tkiva i mulj od pranja i čišćenja se sakuplja i predaje ovlašćenom subjektu.

Pri funkcionisanju objekta nema odlaganja na zemljište, koje bi ugrozilo životnu sredinu.

Usled rada pogona buka koja nastaje pri radu pogona koji je zatvorenog tipa nema uticaj na životnu sredinu.

Buka koja nastaje od prevoznih sredstava je lokalnog karaktera i javlja se samo pri dopremanju sirovina i odvozu gotovih proizvoda.

Na predmetnoj lokaciji ne dolazi do stvaranja vibracija.

Pri radu pogona ne dolazi do stvaranja jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja.

b) korišćenje prirodnih resursa, posebno tla, zemljišta, vode i biodiverziteta

U toku funkcionsanja objekta koristiće se voda i električna energija neophodne za rad objekta. Za sušenje pršuta koristi se prirodni energet (bukovo drvo).

6. OPIS MJERA ZA SPRJEČAVANJE, SMANJENJE ILI OTKLANJANJE ŠTETNIH UTICAJA

Osnovni cilj Dokumentacije za odlučivanje o potrebi izrade Elaborata o procjeni uticaja je bio da se sa aspekta zaštite životne sredine provere tehnička i projektna rešenja i da se odgovarajuće mјere zaštite životne sredine razrade na nivou Glavnih projekata.

a)mјere predviđene zakonom i drugim propisima, normativima i standardima i rokove za njihovo sprovodenje

Opšte mјere zaštite uključuju u sebe sve aktivnosti propisane planovima višeg reda koji su u skladu sa opštom globalnom strategijom na očuvanju i unapređenju životne sredine. U ove mјere zaštite ubrajamo sledeće:

- sve aktivnosti koje su određene prema opštem političkom razvoju Crne Gore, a koje su konkretizovane kroz planove najvišeg reda, treba ispoštovati i nove aktivnosti usaglasiti sa datom planerskom dokumentacijom višeg stepena,
- ispoštovati sve regulative koje su vezane za granične vrednosti intenziteta određenih faktora kao što su buka, zagađenje vazduha, zagađenje voda i dr.
- Mјere zaštite treba da određene izdvojene uticaje dovedu na nivo dozvoljenog intenziteta u okviru konkretnog investicionog poduhvata,
- uredno pratiti stanje životne sredine organizovanjem službi za konkretno mјerenje podataka na terenu,
- uraditi planove održavanja planiranih elemenata vezanih za zaštitu životne sredine (održavanje zelenila, sistema za precišćavanje voda, ...).
- Obezbeđenje materijala i sirovina koji će se koristiti za izgradnju treba da bude iz kontrolisanih i licenciranih izvora

U administrativne mјere zaštite ubrajamo sve one aktivnosti koje treba preuzeti da se kasnije ne dese određene pojave koje mogu ugroziti željena očekivanja i zakone. U ove mјere zaštite spadaju sledeće:

- obezbediti nadzor prilikom izvođenja radova radi kontrole sprovođenja propisanih mera zaštite od strane stručnog kadra za datu oblast,
- obezbediti instrumente, u okviru ugovorne dokumentacije koju formiraju investitor i izvođač o neophodnosti poštovanja i sprovođenja propisanih mera zaštite.
- obezbijediti kontrolu kontrolisanja tehnološkog procesa proizvodnje

b)mјere koje se preduzimaju u slučaju udesa ili velikih nesreća akidentne situacije

Iako je nemoguće previdjeti izvanredne događaje kao što su udesi, radi smanjenja posljedica od akidentnih situacija potrebno je:

- uraditi plan intervencija za prvu grupu mogućih rizika u situacijama kada se planirane mјere zaštite životne sredine u eksploataciji pokažu kao neuspješne,

- uraditi plan sprečavanja druge grupe mogućih rizika vezanih za akcidentne situacije koje se mogu desiti u fazi izvođenja radova i radova na održavanju
- uraditi plan intervencija za četvrtu grupu mogućih rizika koji se pojavljuju kao posljedica prirodnih katastrofa koje se mogu pojaviti u vidu, požara, ili zemljotresa.

c) planovi i tehnička rešenja zaštite životne sredine (reciklaža, tretman i dispozicija otpadnih materija, rekultivacija, sanacija i drugo)

Prema definiciji tehničke mjere zaštite životne sredine obuhvataju sve mjere koje su neophodne za dovođenje kvantitativnih negativnih uticaja u dozvoljene granice kao i preduzimanje mera kako bi se određeni uticaji u procesu izgradnje i eksploatacije doveli do minimuma.

Obzirom na projektovani razvoj, moraju se preduzimati određene mera, aktivnosti i planski instrumenti, kako bi se postojeći dobar kvalitet životne sredine očuvao i unaprijedio. Zaštitu i unaprijeđenje kvaliteta životne neophodno je konstantno i intenzivno sprovoditi kroz planske i institucionalne okvire.

Mjere zaštite u toku funkcionisanja objekta

Pri radu pogona za preradu mesa i mesnih prerađevina, u cilju očuvanja životne sredine potrebno je:

- separator masti i ulja održavati u ispravnom stanju.
- jednom godišnje vršiti kontrolu prečišćene vode iz separatora masti i ulja. Prečišćena otpadna voda mora da zadovoljava uslove prema Pravilniku o kvalitetu i sanitarno tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda. (Sl.list Crne Gore br. 056/19 od 04.10.2019).
- za čišćenje podova i opreme pogona koristiti ekloški prihvatljiva sredstva.
- redovno sakupljanje i razvrstavanje komunalnog otpada i predaja ovlašćenom preduzeću.
- otpad životnjiskog porijekla (mulj od pranja i čišćenja i otpad od životinjskog tkiva) sakupljati u odvojenim posebnim posudama do predaje lovačkom društvu.
- vršiti redovnu kontrolu ekeltričnih instalacija i uređaja u objektu, od strane ovlašćenih i licenciranih organizacija.
- održavanje ispravnosti i funkcionalnosti svih uređaja za rad, kao i ostalih uređaja i opreme,
- ne smije se vršiti bilo kakvo servisiranje vozila u krugu pogona.
- održavanje i servisiranje aparata za gašenje požara PP-aparata, provjera ispravnosti svakih 6 mjeseci, kod ovlašćene organizacije
- sirovine i gotovi proizvodi koji se koriste i dobijaju u procesu proizvodnje moraju se odlagati isključivo na za to predviđenim mjestima.

d) Druge mjeru koje mogu uticati na sprečavanje ili smanjenje štetnih uticaja na životnu sredinu

Mjere zaštite biljnog i životinjskog svijeta

U cilju zaštite ekosistema neophodno je:

- očuvanje okoline u povoljnem ekološkom stanju kao stalno ili privremeno stanište za divlju floru i faunu mjesto za razmnožavanje, ishranu i migraciju,
- ozelenjavanje površina u okolini uz maksimalno uklapanje u prvobitno prirodno autohtono stanje i povezivanja sa globalnim vegetacionim cjelinama,

-ozelenjavanje iskljucivo autohtonim vrstama uz izbjegavanje invazivnih (alohtonih) biljnih vrsta.

Postupak u slučaju požara

Požar kao elementarna pojava dešava se slučajno, praktično može da nastane u bilo kojem dijelu predmetnog objekta, a njegove razmjere, trajanje i posljedice ne mogu se unaprijed definisati i predviđeti. Postupak gašenja sprovodi se po sljedećim fazama:

I – faza; Podrazumijeva isključenje električne energije i pristup gašenju požara ručnim aparatima ili vodom, ako materija koja gori to dozvoljava.

II – faza; Nastupa kada se primijenjenim postupcima i radnjama u I fazi nije uspio ugасiti požar.

Obavijestiti Službu zaštite i spašavanja (broj 123), pripadnike Ministarstva unutrašnjih poslova (broj 122), a po potrebi hitnu medicinsku službu (broj 124).

Dolaskom pripadnika vatrogasne jedinice oni preuzimaju ulogu rukovođenja akcijom gašenja, sprovodeći neophodne poteze i radnje. Svi prisutni su podređeni komandi rukovodioca akcije gašenja, slijede njegova upustva i nesmiju se preduzimati samovoljne akcije i radnje.

III - faza;

Ovaj stepen nastupa kod požara većeg intenziteta tj. kada prethodnim postupcima nije došlo do njegove likvidacije. Rukovodioc akcije gašenja putem radio-veze obavještava vatrogasnu jedinicu i svoje predpostavljene, tražeći pojačanje u ljudstvu i tehnicu. Do dolaska pojačanja a po potrebi i drugih spasilačkih ekipa nastoji da se ne dozvoli da se požar dalje širi, koristeći raspoloživa protivpožarna sredstva i opremu. Po dolasku komandira ili njegovog zamjenika, rukovodioc akcije gašenja upoznaje svoje predpostavljene o trenutnoj situaciji, a oni nakon toga preduzimaju komandu i rukovode akcijom gašenja. Svi izvršioci su tada pod njegovim komandom, samostalno ne preduzimaju akcije a oni su odgovoran za sve radnje do konačne likvidacije požara.

Mjere zaštite od prosipanja goriva i ulja

Mjere zaštite životne sredine u toku akcidenta - prosipanja goriva i ulja pri eksploataciji objekta, takođe obuhvataju sve mjere koje je neophodno preduzeti da se akcident ne desi, kao i preduzimanje mjeru kako bi se uticaj u toku akcidenta ublažio.

U mjeru zaštite spadaju:

- Investitor je obavezan da izršti pravilan izbor mašina u pogledu njihovog kvaliteta-ispravnosti.
- Za sva korišćena sredstva rada potrebno je pribaviti odgovarajuću dokumentaciju o primjeni mjeru i propisa tehničke ispravnosti vozila.
- Tokom rada održavati mehanizaciju (mašine za istovar i utovar kao i vozila) u ispravnom stanju, sa ciljem eliminisanja mogućnosti curenja nafte, derivata i mašinskog ulja u toku rada.
- Ukoliko dođe do prosipanja goriva i ulja iz mehanizacije u tom slučaju potrebno je preduzeti hitne mjeru sanacije terena. Zagađeno zemljište je neophodno skinuti, skladištitи ga u zatvorenu burad u zaštićenom prostoru lokacije, shodno Zakonu o upravljanju otpadom ("Sl. list CG" br.64/11, 39/16) i zamijeniti novim slojem.

Mjere zaštite i zdravlja na radu u toku funkcionisanja objekta

Na osnovu Zakona o zaštiti i zdravlja na radu ("Službeni list Crne Gore", br.34/14 i 44/18), poslodavac je dužan da obezbijedi mjeru zaštite i zdravlja na radu.

Poslodavac je dužan da izradi:

-Program o osposobljavanju zaposlenih za bezbjedan rad

-Pravilnik o zaštiti i zdravlju na radu

-Akt o procjeni rizika (za sva radna mjesto)

Poslodavac je dužan da izvrši osposobljavanje zaposlenih prilikom zasnivanja radnog odnosa.

Da zaposlenima da na upotrebu lična zaštitna sredstva.

Da izvrši pregled i ispitivanje sredstava za rad sa stanovišta zaštite i zdravlja na radu.

Mjere vezane za odlaganje otpada

Komunalni otpad koji nastaje se sakuplja u kontejnere i predaje ovlašćenom preduzeću.

Otpad životnjiskog porijekla (mulj od pranja i čišćenja i otpad od životinjskog tkiva) sakuplja se u odvojenim posebnim posudama do predaje ovlašćenom subjektu.

7. IZVORI PODATAKA

- Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore, UNDP, Vlada Republike Crne Gore, 2007
- Vlada Crne Gore, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine – Agencija za zaštitu prirode i životne sredine - Informacija o stanju životne sredine Crne Gore u 2017. godini, Podgorica, 2018
- Vlada Crne Gore, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine - Nacionalna strategija biodiverziteta sa akcionim planom za period 2009 – 2014. godine, prijedlog, Podgorica, 2009
- Lokalni akcioni plan biodiverziteta za područje Opštine Cetinje za period 2020-2025 godina
- Lokalni plan zaštite životne sredine Opština Cetinje za period od 2020-2025 godine

ZAKONSKA REGULATIVA – CRNOGORSKA

- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG“ br. 75/18).
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list RCG“ br. 52/16).
- Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl. list RCG“, br. 64/17).
- Zakon o zaštiti prirode („Sl. list RCG“ br. 54/16).
- Zakon o zaštiti kulturnih dobara („Sl. list RCG“ br. 49/10, 40/11 i 44/17).
- Zakon o vodama ("Sl. list RCG", br. 027/07 od 17.05.2007, "Sl. list RCG", br. 073/10 od 10.12.2010, 032/11 od 01.07.2011, 047/11 od 23.09.2011, 048/15 od 21.08.2015, 052/16 od 09.08.2016, 055/16 od 17.08.2016, 002/17 od 10.01.2017, 080/17 od 01.12.2017, 084/18 od 26.12.2018).
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl. list RCG", br. 025/10 od 05.05.2010, 040/11 od 08.08.2011, 043/15 od 31.07.2015, 073/19 od 27.12.2019).
- Zakon o zaštiti buke u životnoj sredini („Sl.list RCG“, br. 28/11, 01/14 i 02/18).
- Zakon o upravljanju otpadom („Sl. list RCG“ br. 64/11 i 39/16).
- Zakon o industrijskim emisijama ("Sl. list RCG", br. 017/19 od 19.03.2019)
- Zakon o komunalnim djelatnostima ("Sl. list RCG", br. 055/16 od 17.08.2016, 074/16 od 01.12.2016, 002/18 od 10.01.2018, 066/19 od 06.12.2019).
- Zakon o zaštiti i spašavanju („Sl. list RCG“ br. 13/07, 05/08, 86/09, 32/11 i 54/16).
- Zakon o zaštiti i zdravlju na radu („Sl. list RCG“ br. 34/14 i 44/18).

- Zakonom o prevozu opasnih materija ("Sl. list RCG", br. 033/14 od 04.08.2014, 013/18 od 28.02.2018).
- Pravilnik o sadržini elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG“ br. 01/19).
- Pravilnik o graničnim vrijednostima buke, načinu mjerena buke unutar i van ugostiteljskih objekata i načinu upotrebe i uslovima koje mora da ispunjava limitator jačine zvuka ("Sl. list RCG", br. 020/19 od 04.04.2019, 042/19 od 26.07.2019).
- Pravilnik o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha („Sl. list RCG“, br. 21/11 i 32/16).
- Pravilnik o načinu i postupku mjerena emisija iz stacionarnih izvora ("Sl. list RCG", br. 039/13 od 07.08.2013).
- Uredba o graničnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u vazduhu iz stacionarnih izvora („Sl. list RCG“, br. 10/11).
- Uredba o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha („Sl. list RCG“, br. 25/12).
- Uredba o maksimalnim nacionalnim emisijama određenih zagađujućih materija („Sl. list RCG“ br. 3/12).
- Uredba o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda („Sl. list RCG“ br. 02/07).
- Pravilnik o kvalitetu i sanitarno-tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda („Sl. list RCG“ br. 56/19 od 04.10.2019).
- Pravilnik o klasifikaciji otpada i katalogu otpada („Sl. list RCG“ br. 59/13 i 83/16).
- Pravilnik o bližim karakteristikama lokacije, uslovima izgradnje, sanitarno tehničkim uslovima rada i zatvaranja deponije („Sl. list RCG“ br.31/13 i 25/16).
- Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava privredno društvo, odnosno preduzetnik za sakupljanje, odnosno transport otpada („Sl. list RCG“ br.16/13).
- Pravilnik o načinu i postupku mjerena emisija iz stacionarnih izvora („Sl. list RCG“, br. 39/13).

PRILOZI

- List nepokretnosti
- Kopija plana

PRAVA ZA NEKRETNINE
ODRUČNA JEDINICA
'ETINJE'

nr.: 119-956-126/2020

vreme: 03.03.2020.

D: KONAK

na osnovu člana 173 Zakona o državnom premjeru i katalogu nepokretnosti ("Sl. list. RCG" br. 29/07, "Sl. list. CG" br. T3/10, 32/11, 040/11, 043/15, 037/17 i 17/18), postupajući po zahtjevu BRACANOVIC PREDRAG, CETINJE, za potrebe
NVESTICE/VE MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE-CG izdaje se

LIST NEPOKRETNOSTI 96 - PREPIS



216000000309

14-03-11 08:00

Podaci o parcelama

Red. redosredj.	Broj agnade	Pisac Sklo	Datum upisa	Pravni status i katal. broj	Nadz. kartografske Osnov. sticanja	Bes. klase	Površina m²	Prired
1057	2	10 65	18/12/2019	RUDINICE	Paragraf 4. - zem. KUPOVINA		5	0,05
1057	3	10 65	18/12/2019	RUDINICE	Paragraf 4. - zem. KUPOVINA		33	0,01
1057	4	10 65	18/12/2019	RUDINICE	Paragraf 4. - zem. KUPOVINA		109	0,01
1058	1	10 65	18/12/2019	KONAK	Nekategorizirani posjet KUPOVINA		80	0,00
1058	1	10 65		RUDINICE	Zemlja KUPOVINA		500	0,00
1058	1	10 65		RUDINICE	Paragraf 4. - zem. KUPOVINA		25	0,00
1058	1	2	10 65	RUDINICE	Posedna zemlja KUPOVINA		5	0,00
1058	4	10 65	18/12/2019	KONAK	Nekategorizirani posjet KUPOVINA		44	0,00
1058	5	10 65	18/12/2019	KONAK	Nekategorizirani posjet KUPOVINA		1	0,00
1058	6	10 65	18/12/2019	KONAK	Nekategorizirani posjet KUPOVINA		1	0,00
1059	2	10 65		RUDINICE	Zone 5. - zem. KUPOVINA		53	0,00
Ukupno							931	0,15

Podaci o vlasniku ili nosiocu

Mučni broj - ID broj	Naziv vlasnika prava - adresu i mjesto	Prava	Obr. prava
130963230016	BRACANOVIC LJUBO PREDRAG CILICA, POLJANA 13 - Cetinje	Svojstvo	0,1

Podaci o objektima i posebnim djelovima

Red. Podredj	Broj agnade	Nadz. kartografske Osnov. sticanja Sektor	PD Godina izgradnje	Spratnost/ Spiralna	Pravo Vlasnika ili vlasnik prava Adresa, Mjesto
4/056	1	1. Poslovna zemlja zgrada KUPOVINA	086	0	
4/057	1	1. Stambeni prostor KUPOVINA	3	-	Pravo Svojstvo BRACANOVIC LJUBO PREDRAG 130963230016 CILICA, POLJANA 13 - Cetinje

Datum i vrijeme: 09.03.2020. 12:59:48

2406455


CRNA GORA
UPRAVA ZA NEKRETNINE

Podaci o objektima i posebnim djelovima						
Broj Postroj	Broj zgrade	Način korištenja Osnov sticanja Sobstveni	PD Godina Ingradnje	Spratost/ Sprat Površina	Vlasnik ili nosilac prava Adresa, Mjesta	Praza
1058 - 1	7	Porodica zgrada KUPOVINA	999	7 34	Bracanović Ljubić Predrag DOLICA POLJANA 15 - Crnojević	BRACANOVIC LJUBIĆ PREDRAG 13666

Podaci o teretima i ograničenjima						
Broj Postroj	Broj zgrade	PD	Redni broj	Način korištenja	Datum upisa Vrijedne doba	Opis prava
1057 - 2			1	Paljajk 4. klase	18/12/2019 12.3	Zemljište, oblik trokutnjak, bez proglašenja 3 LIMING PROJEKT DOO VOLJE, ZAKLJUČEVA OSNI VANJA ZGRADA, SPROSTNOSTI SP. UZ POV. 714M2 U POVRŠINI 445M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI OD 39M2 NA KAT PA BR. 10578, U POVRŠINI 44M2 NA KAT PA BR. 10579, U POVRŠINI OD 11M2 NA KATPA BR. 10579, GRADITELJ INVESTITOR "MONTE DOO CRVENI UŠLUŠI" U "B" LISTI NA DOLICA POLJANA, Ljubić Predrag, SVODNA, L ZEMLJIŠTE, OBLIK TROKUTNJAK, BEZ PROGLAŠENJA LIMING PROJEKT DOO VOLJE, ZAKLJUČEVA OSNI VANJA ZGRADA, SPROSTNOSTI SP. UZ POV. 714M2 U POVRŠINI 445M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI OD 39M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI 44M2 NA KAT PA BR. 10579, U POVRŠINI OD 11M2 NA KATPA BR. 10579, GRADITELJ INVESTITOR "MONTE DOO CRVENI UŠLUŠI" U "B" LISTI NA DOLICA POLJANA, Ljubić Predrag, SVODNA, L
1057 - 3			1	Paljajk 4. klase	18/12/2019 12.4	Zemljište, oblik trokutnjak, bez proglašenja 3 LIMING PROJEKT DOO VOLJE, ZAKLJUČEVA OSNI VANJA ZGRADA, SPROSTNOSTI SP. UZ POV. 714M2 U POVRŠINI 445M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI OD 39M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI 44M2 NA KAT PA BR. 10579, U POVRŠINI OD 11M2 NA KATPA BR. 10579, GRADITELJ INVESTITOR "MONTE DOO CRVENI UŠLUŠI" U "B" LISTI NA DOLICA POLJANA, Ljubić Predrag, SVODNA, L
1058 - 3			1	Izvrsna	18/12/2019 12.5	Zemljište, oblik trokutnjak, bez proglašenja 3 LIMING PROJEKT DOO VOLJE, ZAKLJUČEVA OSNI VANJA ZGRADA, SPROSTNOSTI SP. UZ POV. 714M2 U POVRŠINI 445M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI OD 39M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI 44M2 NA KAT PA BR. 10579, U POVRŠINI OD 11M2 NA KATPA BR. 10579, GRADITELJ INVESTITOR "MONTE DOO CRVENI UŠLUŠI" U "B" LISTI NA DOLICA POLJANA, Ljubić Predrag, SVODNA, L
1058 - 4			1	Nekategorisani potezi	18/12/2019 12.6	Zemljište, oblik trokutnjak, bez proglašenja 3 LIMING PROJEKT DOO VOLJE, ZAKLJUČEVA OSNI VANJA ZGRADA, SPROSTNOSTI SP. UZ POV. 714M2 U POVRŠINI 445M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI OD 39M2 NA KATPA BR. 10578, U POVRŠINI 44M2 NA KAT PA BR. 10579, U POVRŠINI OD 11M2 NA KATPA BR. 10579, GRADITELJ INVESTITOR "MONTE DOO CRVENI UŠLUŠI" U "B" LISTI NA DOLICA POLJANA, Ljubić Predrag, SVODNA, L

Takso naplaćena na osnovu Tarifnog broja 1, Zakona o administrativnim taksa ("Sl. list CG, br. 18/19) u iznosu od :
Naknada za korišćenje podataka premaša, katastra nepokretnosti i usluga, naplaćena na osnovu člana 174 Zak
dopravnom premeru i katastru nepokretnosti ("Sl. list RCC" br. 29/07, "Sl. list CG" br. 73/10, 032/11, 040/11, 0
037/17 i 17/18) u iznosu od 3 eura.



Datum i vreme: 03.03.2020. 12:59:49
 2406456
 2 / 3

	206000099209 								
UPRAVA ZA NEKRETNINE CRNA GORA UPRAVA ZA NEKRETNINE PODRUČNA JEDINICA CETINJE									
Broj: 119-956-1215/2020 Datum: 03.03.2020. KO: KONAK									
Na osnovu člana 173 Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti ("Sl. list RCG" br. 29/07, "Sl. list CG" br. 73/10, 03/2/11, 04/0/11, 04/3/15, 03/7/17 i 17/18), posupajući po zahtjevu BRACANOVIC PREDRAG, CETINJE, za potrebe INVESTICIJE MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE-CG izlaze se									
LIST NEPOKRETNOSTI 770 - PREPIS									
Podaci o parcelama									
Broj Podatelj	Broj agrade	Plan Skica	Datum upisa	Poreski ulica i kućni broj	Način korištenja Osava sticanja	Broj kvadrata	Površina m ²	Pribred	
1057	1	10 65	14/11/2019	RUDINICE	Potpis 4. klasi KUPOVINA		408	0,25	
1057	6	10 65	14/11/2019	RUDINICE	Potpis 4. klasi KUPOVINA		431	0,27	
1059	1	10 65	14/11/2019	RUDINICE	Zemlješte uz magistralnu agenciju KUPOVINA		938	0,100	
1059	1	10 65	12/12/2018	RUDINICE	Parcelska sklopljena agencija KUPOVINA		85	0,000	
1059	1	20 65	12/12/2018	RUDINICE	Poslovna agencija u vlasništvu KUPOVINA		63	0,000	
1059	1	30 65	12/12/2018	RUDINICE	Poslovna agencija u vlasništvu KUPOVINA		101	0,000	
1059	3	10 65	14/11/2019	RUDINICE	Zemlješte uz magistralnu agenciju KUPOVINA		111	0,000	
Ukupno							2141	0,52	
Podaci o vlasniku ili nosiocu									
Matični broj : ID broj:					Naziv podatkovnog prava - vlasnika i mjesto		Prijava	Mjelje prijevoda	
1308958250019					MURADINOVIC BOŽO KRSTO BULEVAR CRNOGORSKIH JUNAKA 34 Celije		Svojim	0/1	
Podaci o objektima i posebnim djelovima									
Broj Podatelj	Broj agrade	Način korištenja Osava sticanja Selmat			PD Godina izgradnje	Spretnost/ Sprat/Površina	Prava Vlasnik ili nosilac prava Adresa, Mjesto		
1059 - 1	1	Parcelska sklopljena agencija			0	P 65	Svojstvo MURADINOVIC BOŽO KRSTO	1308958250019	
1059 - 1	2	Poslovna agencija u vlasništvu			0	P 65	Svojstvo MURADINOVIC BOŽO KRSTO	1308958250019	
1059 - 1	3	Poslovna agencija u vlasništvu			0	P 101	Svojstvo MURADINOVIC BOŽO KRSTO	1308958250019	
<p>Datum i vrijeme: 03.03.2020. 12:57:32</p> <p style="margin-left: 400px;">2406452</p> <p style="text-align: right;">1 / 2</p>									

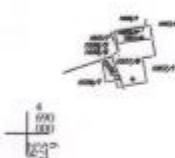

CRNA GORA
UPRAVA ZA NEKRETNINE

Podaci o teretima i ograničenjima							
Broj	Podloga	Broj zgrade	PD	Redni broj	Naziv korisnika	Datum upisa Vrijeme upisa	Opis prava
1057	6			1	Patićik 4, kuce	14/11/2019 12:54	Zabilježeno objekta (zgrada) na građevinskoj adresi I UPOTREBNE DOZVOLE POKLOPNA ZGRADA POVALJENI BP LUKOPINE POVESENJE 7/1042/10 POVALJENI DD 10/10/2019. NA KAT PARCELI BR. 0027G U POVALJENI DD 10/9 ME NA KAT PARCELI BR. 0027G U POVALJENI DD 44/9 ME NA KAT PARCELI BR. 0028A U POVALJENI DD 10/10 ME NA KAT PARCELI BR. 0028C U GRADITELJ UNIVERZITETOM "MONTENEGRU DOO CETINJE"
1000	3			1	Zemljište uz zgradu, zgrada	14/11/2019 12:57	Zabilježeno objekta (zemljište) na građevinskoj adresi I UPOTREBNE DOZVOLI POKLOPNA ZGRADA POVALJENI DD 10/10/2019. NA KAT PARCELI BR. 0027G U POVALJENI DD 44/9 ME NA KAT PARCELI BR. 0027G U POVALJENI DD 10/9 ME NA KAT PARCELI BR. 0028A U POVALJENI DD 10/10 ME NA KAT PARCELI BR. 0028C U GRADITELJ UNIVERZITETOM "MONTENEGRU DOO CETINJE"

Taksa naplaćena na osnovu Tarifnog broja 1, Zakona o administrativnim taksimima ("Sl. list CG", br. 18/19) u iznosu od 2 eura.
Naknada za koriscenje podataka premjera, kaznevih nepokretnosti i usluga, naplaćena na osnovu člana 174. Zakona o državnom premjenju i kaznaru nepokretnosti ("Sl. list RCG" br. 29/07, "Sl. list CG" br. 73/10, 032/11, 040/11, 043/15, 037/17 i 17/18) u iznosu od 5 eura.


 Bojanović Marija

Datum i vrijeme: 08.03.2020. 12:57:32 2406453 2 / 3

<p>CRNA GORA UPRAVA ZA NEKRETNINE PODNUČNA JEDINICA: ČETIĆE Broj: 940-119-112/200 Datum: 31.03.2020.</p>		<p>Katastarska opština: KONAK Broj lista nekretninu: Broj planac: 10 Parcele: 10578, 10584, 10576, 10593</p>
KOPIJA PLANA		
Razmjer: 1: 2500		
		
		
		
<p>IZVOD IZ DIGITALNOG PLANA Obrodo: <i>[Signature]</i></p>		
		